

Type dokument:	☐ Strategi	☐ Policy	☐ Mal	☒ Veiledning
	☐ Retningslinje	☐ Prosedyre		
Type risiko:	☐ Strategisk	☐ Finansiell	☒ Operasjonell	
Vedtatt av:	☐ Styre	☐ LT	☒ Risikoeier	
Vedtaksdato:	29.04.2020	Neste revisjon:	29.04.2021	
Risikoeier:	Bjørn Olav Olsen			
Dokumentansvarlig:	Henning Rummelhoff			
Virkeområde:	☐ Alle i virksomheten	☒ Funksjonsspesifikk:	Kunderådgivere og beslutningstakere	

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	3
2	HVA ER OFFENTLIG STØTTE I HENHOLD TIL EØS-AVTALEN?	4
2.1	Innledning	4
2.2	Støttebegrepet	5
2.3	Foretaksbegrepet - Økonomisk aktivitet	5
2.4	Generell og selektiv støtte (selektivitetskriteriet)	5
3	FLERBEDRIFTSPROSJEKTER.....	6
3.1	En eller flere støttemottakere.....	6
3.2	Støtte og/eller offentlige anskaffelser	7
4	GENERELLE FORUTSETNINGER OG BEGRENSNINGER I GRUPPEUNNTAKSREGELVERKET (GBER).....	7
4.1	Krav til insentiveffekt (GBER art. 6).....	7
4.2	Tilfeller hvor det ikke er adgang til å gi støtte etter GBER.....	8
4.2.1	Forbud mot eksportstøtte (GBER art. 1 nr. 2 c og Bagatellstøtteregulverket)	8
4.2.2	Forbud mot støtte til selskaper «i vanskeligheter» i medhold av GBER.....	10
4.2.3	Forbud mot særbehandling av norske interesser i den enkelte sak.....	11
5	STØTTEREGLER FOR ULIKE FORMÅL ETTER GRUPPEUNNTAKSREGELVERKET (GBER).....	12
5.1	Regional investeringsstøtte (GBER art. 13 og 14)	12
5.2	SMB-støtte (GBER art. 17 - 24).....	14
5.2.1	Investeringsstøtte til SMB (GBER art. 17)	14
5.2.2	Støtte til konsulentbistand for SMB (GBER art. 18)	15
5.2.3	Støtte til SMB til deltakelse på messer (GBER art. 19).....	15
5.2.4	Støtte til SMBs samarbeidskostnader i forbindelse med deltakelse i «European Territorial Cooperation» prosjekter herunder «Interreg» (GBER art. 20)	16
5.2.5	Støtte til etablering og oppstart (GBER art. 22)	16
5.3	Støtte til forskning, utvikling og innovasjon (FoUol) (GBER art. 25 – 30)	18
5.3.1	Støtte til forsknings- og utviklingsprosjekter (GBER art. 25).....	18
5.3.2	Investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur (GBER art. 26).....	21
5.3.3	Støtte til innovasjonsklynger (GBER art. 27)	22
5.3.4	Innovasjonsstøtte til SMB (GBER art. 28).....	23
5.3.5	Støtte til prosess- og organisasjonsinnovasjon (GBER art. 29)	24
5.3.6	Støtte til FoU i fiskeri- og akvakultursektoren (GBER art. 30).....	25
5.4	Støtte til opplæring (GBER art. 31).....	26
5.5	Støtte til miljøbeskyttelse (GBER art. 36 – 49).....	27
5.5.1	Støtte til investeringer i tiltak for miljøbeskyttelse utover EU-standarder eller økt miljøbeskyttelsesnivå dersom det ikke finnes EU-standarder (GBER art. 36)	27
5.5.2	Støtte til investering for tidlig tilpasning til EU- standarder (GBER art. 37).....	27
5.5.3	Støtte til investeringer i energieffektivisering (GBER art. 38)	28
5.5.4	Støtte til investeringer i høy-effektiv kraftvarmeproduksjon (GBER art. 40)	28
5.5.5	Støtte til investeringer for å fremme fornybare energikilder (GBER art. 41)	29
5.5.6	Støtte til investeringer i rensing av forurenset grunn (GBER art. 45)	30
5.5.7	Støtte til investeringer i energieffektiv fjernvarme og fjernkjøling (GBER art. 46).....	30

5.5.8	Støtte til investeringer i gjenvinning og gjenbruk av avfall (GBER art. 47)	31
5.5.9	Støtte til investeringer i energiinfrastruktur (GBER art. 48)	31
5.5.10	Støtte til miljøstudier (GBER art. 49)	32
5.6	Støtte til kultur og kulturarv (GBER art. 53)	32
5.7	Støtte til audiovisuelle arbeider (GBER art. 54)	33
5.8	Støtte til sport og multifunksjonell rekreasjonsinfrastruktur (GBER art. 55)	34
5.9	Støtte til lokal infrastruktur (GBER art. 56)	34
5.10	Støtte til regionale flyplasser (GBER art. 56 a)	34
5.11	Støtte til havner (GBER art. 56 b og c)	34
6	DEFINISJON AV SMÅ OG MELLOMSTORE BEDRIFTER – SMB (GBER VEDLEGG 1)	35
6.1	Innledning	35
6.2	Gjeldende terskelverdier for SMB	35
6.3	Tre kategorier av virksomheter	36
6.3.1	Uavhengig virksomhet	36
6.3.2	Partnervirksomheter	38
6.3.3	Tilknyttede virksomheter	39
6.4	Tidspunktet for beregning/referanseperiode	41
6.4.1	Siste reviderte årsregnskap	41
6.4.2	Endringer av terskeltall	42
6.4.3	Endringer i eierskap	42
6.4.4	EUR-kurs ved beregning	42
6.4.5	Endringer i terskeltall og/eller eierskap før utbetaling	42
6.5	Beregning av antall ansatte/årsverk	42
6.6	Konsoliderte regnskaper	43
6.7	Forskjellige eksempler	43
6.8	SMB-Definisjonen på dansk og engelsk	46
7	BAGATELMESSIG STØTTE (COMMISSION REGULATION (EU) NO 1407/2013)	47
7.1	Generelt	47
7.1.1	Definisjon av foretak	48
7.1.2	«Topping»	48
7.1.3	«Prosedyreregler»	48
7.1.4	Redusert arbeidsgiveravgift	48
8	LANDBRUK	48
8.1	Landbruksunntaket	48
8.2	Tilleggsnæringer innenfor landbruket	49
8.3	Visse bearbejdede landbruksprodukter faller innenfor EØS-avtalen	49
8.4	Bruk av INs landbruksvirkemidler i saker som faller innenfor EØS-avtalen	51
9	FISK	51
10	SÆRSKILTE REGLER OM FINANSIELL BISTAND TIL SELSKAPER SOM ER "I VANSKELIGHETER"	52
11	KUMULASJONSREGLER (GBER ART. 8)	52
11.1	Generelt	52
11.2	Støtte til et bestemt formål fra flere ordninger	52
11.3	Støtte til samme prosjekt fra ordninger med ulike formål	52
11.4	Differensiert arbeidsgiveravgift	52
11.5	Bagatellmessig støtte	53
12	REFERANSERENTE OG EURO-KURS	53
12.1	Referanserenten	53
12.2	Euro-kurs	53
13	BEREGNING AV STØTTE	54
13.1	Tilskudd	54

13.2	Lån	54
13.3	Betingede lån (GBER art. 7 nr. 5)	54
13.4	Garantier	55
13.5	SkatteFunn	55
13.6	Redusert arbeidsgiveravgift	56
13.7	Rentestøtte.....	56
14	REGLER OM MELDING / NOTIFISERING TIL ESA	56
14.1	Nye ordninger/programmer	57
14.2	Endringer i eksisterende ordninger/programmer	57
14.3	Enkelttildelinger av støtte utenfor eksisterende ordninger	57
15	WTO-AVTALEN	57

1 INNLEDNING

Dette er en oppdatering av siste versjon av veilederen datert 23.08.2019. Forrige hovedoppdatering ble foretatt i januar 2015. I 2014 kom det nytt gruppeunntaksregelverk/«General block exemption Regulation» (GBER) og reviderte regler for bagatellmessig støtte. Dette medførte at 2015-versjonen av veilederen var gjenstand for relativt store endringer.

For øvrig blir veilederen oppdatert fortløpende basert på utvikling i praksis, løpende erfaringer, fortolkninger, regelendringer mv. Siste oppdaterte versjon vil alltid ligge på Sharepoint.

Veilederen vil nødvendigvis måtte være mer «overfladisk» enn selve regelverket. Ved behov, oppfordrer vi deg derfor til å gå inn i GBER og andre regler som det er gjort henvisninger til. Vi kan også anbefale departementets; [«EØS-avtalens regler om offentlig støtte»](#).

Bestemmelsene om statsstøtte i EØS-avtalen innebærer at all offentlig støtte som begunstiger enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer og tjenester og som vrir eller truer med å vri konkurransen, i utgangspunktet er uforenlig med EØS-avtalen i den grad handelen mellom EØS-landene (Norge, Island, Liechtenstein og EU-landene) påvirkes. Regelverket inneholder imidlertid flere unntaksbestemmelser og det skilles mellom lovlig og ulovlig statsstøtte.

INs veileder er basert på norske forskrifter, på [EUs alminnelige gruppeunntak \(GBER\)](#), [EU-kommisjonens FAQ til GBER](#), [Eftas Surveillance Authoritys \(ESA\) FAQ til GBER](#), retningslinjer utarbeidet av ESA: "Procedural and Substantive Rules in the Field of State Aid" ([ESAs Guidelines](#)) og ESAs tilbakemeldinger til norske myndigheter på notifikasjoner av INs ordninger til ESA.

Den delen av statsstøttereglene i EØS som er relevante for INs virkemidler, vil bli gjennomgått. Formålet er å sikre at INs finansierings- og rådgivningstjenester til næringslivet er i overensstemmelse med EØS-regelverket for statsstøtte. Det er viktig å unngå situasjoner hvor IN blir pålagt av ESA å kreve tilbakebetalt fra kunden tilskudd og lån som er vurdert som ulovlig statsstøtte.

Det understrekes at de reglene som blir omtalt i denne veilederen, i hovedsak er EØS-avtalens statsstøtteregler, og at dette regelverket setter ytre grenser for INs finansieringsbistand. På nasjonalt plan vil det imidlertid kunne gjelde retningslinjer for det enkelte virkemiddel som setter snevrere grenser som IN må holde seg innenfor. Dette gjelder både hvilke formål det kan gis støtte til og hvilke prosentsatser som kan brukes. Det er derfor viktig at man i saksbehandlingen også har oversikt over gjeldende nasjonalt regelverk og INs retningslinjer/policy for de ulike ordninger.

De EØS-rettslige rammene gjelder i utgangspunktet for alle bransjer som omfattes av EØS-avtalen med unntak av regional investeringsstøtte som unntar visse sektorer, jf. kap. 5.1. Det vil således i hovedsak være nasjonale regler og retningslinjer for hvert enkelt virkemiddel som er avgjørende for hvilke bransjer som kan nyte godt av de ulike virkemidlene.

EØS-avtalen omfatter i utgangspunktet ikke landbruk, fiskeri- og havbruksnæringen. Dette er behandlet under kap. 8 og 9.

EØS-avtalen omfatter ikke Svalbard. I de nasjonale retningslinjene som gjelder for INs virkemidler, er imidlertid ikke Svalbard unntatt. De nasjonale retningslinjene må derfor følges for prosjekter på Svalbard.

I noen saker benytter IN midler fra ordningene til å engasjere eksterne konsulenter for å utføre ulike oppdrag for IN. Dette anses som kjøp av tjenester og faller derfor ikke inn under reglene for statsstøtte. I stedet kommer reglene for offentlige anskaffelser til anvendelse. Det kan være gråsoner hvor det oppstår tvil om virkemiddelbruken faller inn under sistnevnte regelverk eller statsstøttereglene. Mer om dette i kap. 3.2.

2 HVA ER OFFENTLIG STØTTE I HENHOLD TIL EØS-AVTALEN?

2.1 Innledning

I EØS-avtalen artikkel 61 (1) står følgende:

«Med de unntak som er fastsatt i denne avtale, skal støtte gitt av EFs medlemsstater eller EFTA-statene eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjon av enkelte varer, være uforenlig med denne avtales funksjon i den utstrekning støtten påvirker samhandelen mellom avtalepartene.»

Bestemmelsen sier at offentlig støtte i utgangspunktet er forbudt. Det kan oppstilles seks vilkår som alle må være oppfylt for at et tiltak skal anses som offentlig støtte iht. EØS-avtalen artikkel 61 (1):

- 1) Støtten må innebære en økonomisk fordel for mottakeren
- 2) Støtten må være gitt av staten eller av statsmidler i enhver form
- 3) Mottaker av støtte må drive økonomisk aktivitet (foretaksbegrepet)
- 4) Støtten må begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer eller tjenester (selektivitet)
- 5) Støtten må vri eller true med å vri konkurransen
- 6) Støtten må være egnet til å påvirke samhandelen mellom EØS-landene

Nedenfor vil kap. 2.2 omhandle vilkår nr. 2 (støttebegrepet), kap. 2.3 - vilkår nr. 3 (foretaksbegrepet) og kap. 2.4- vilkår nr. 4 (selektivitetskriteriet). For en gjennomgang av alle vilkårene vises det til kap. 2 i NFDs veileder; «[EØS-avtalens regler om offentlig støtte](#)».

Når alle seks vilkårene er oppfylt, omfattes støtten av forbudet. Dette forbudet er imidlertid ikke absolutt. Det er gitt en rekke unntak fra det generelle forbudet mot offentlig støtte. Disse blir behandlet under kap. 5 som omfatter regler for Regional investeringsstøtte, SMB-støtte, støtte til FoUol, støtte til opplæring, støtte til miljøbeskyttelse, støtte til kultur og kulturarv, støtte til audiovisuelle arbeider, støtte til sport og multifunksjonell rekreasjonsinfrastruktur, støtte til lokal

infrastruktur, støtte til regionale flyplasser, støtte til havner og kap. 7 som omfatter regler om bagatellmessig støtte.

2.2 Støttebegrepet

Som støtte regnes offentlige midler "i enhver form som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer". Også midler som formidles av tredjeperson, f. eks. bransjeorganisasjon etc., men som opprinnelig kommer fra det offentlige, kan regnes som støtte.

Eksempler på hva støttebegrepet omfatter:

- Direkte tilskudd
- Rentefordeler
- Offentlige garantier gitt på ikke-kommersielle vilkår
- Manglende krav om avkastning på aksjer eid av offentlige myndigheter
- Lån/tilførsel av aksjekapital på ikke-kommersielle vilkår
- Salg av bygg, grunn og varer til under markedspris
- Leie av lokaler til under markedspris
- Skatte- og avgiftsfordeler gitt til enkeltbedrifter
- Tjenester priset lavere enn markedspris (subsidierte tjenester)

2.3 Foretaksbegrepet - Økonomisk aktivitet

Foretaksbegrepet omfatter aktører som driver økonomisk aktivitet, noe som består i å tilby varer eller tjenester i et marked. Vilåret vil som oftest være oppfylt for de som mottar støtte fra IN. Det har ingen betydning for vurderingen om det er en privat eller offentlig aktør som mottar støtten. Tilbys en tjeneste eller vare mot vederlag i konkurranse med andre, tilsier dette at aktøren driver økonomisk aktivitet.

2.4 Generell og selektiv støtte (selektivitetskriteriet)

Det skiller mellom generell og selektiv støtte. Støtte som ikke vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, er uproblematisk. Dette er støtte som vil komme "alle" til gode og slik støtte anses som generell og faller derfor utenfor statsstøttereglene. Det kan for eksempel være støtte til infrastruktur eller gjennom skatteordninger som behandler alle likt. (ESA anser likevel ikke SkatteFunn som en generell ordning bl.a. fordi godkjenning av prosjektene er gjenstand for et visst skjønn). Videre kan det være støtte til profilering av turiststeder hvor hele stedet/området profileres som sådan uten at enkelte virksomheter begunstiges særskilt. Støtte som er tilgjengelig for alle og som baserer seg på objektive ikke-diskriminerende og etterprøvbare kriterier, vil normalt ikke favorisere enkeltforetak. Slik generell støtte faller dermed utenfor art. 61 (1).

Selektiv støtte er derimot rettet mot bestemte støttemottakere. Støttemottaker må drive med økonomisk virksomhet og kan være enkeltbedrifter eller deler av/hele bransjer eller sektorer. Dersom man har en støtteordning som i utgangspunktet kan oppfattes som generell, men hvor det finnes bransjer/sektorer som er utelukket fra å få støtte eller ha noen fordel av den, anses støtten som selektiv. Eksempler kan være en ordning som tilgodeser passasjertransport på vei, men som utelukker andre nærliggende bransjer som transport i luft og sjø, eller en ordning som tilgodeser trebransjen men medfører ingen fordeler for betongbransjen. Støtte som bare gis til bedrifter i

bestemte områder i et land, vil også i utgangspunktet være selektiv. Når balansen mellom bedrifter og deres konkurrenter påvirkes, er det normalt tale om selektiv støtte.

Skillet mellom generell og selektiv støtte kommer blant annet inn i profileringskampanjer for Norge som reisemål. Det er slått fast i GBER at turistvirksomhet ikke er å anse som en særskilt sektor av økonomisk aktivitet. Dermed vil ikke støttetiltak mot reiselivsnæringen i seg selv være selektiv. Kampanjer som presenterer Norge gjennom bilder og tekst fra norsk natur og som ikke fokuserer på enkeltbedrifter eller kun én type tjenestetilbud innenfor reiselivsnæringen, vil som hovedregel være generell. Dette gjelder enten det er presentasjon av landet som helhet eller utvalgte geografiske områder. Dersom det i kampanjen fokuseres på enkeltaktører, må verdien av en slik profilering beregnes og det som tilfaller enkeltaktøren, f. eks. et hotell, må følge statsstøttereglene (i praksis reglene for bagatellmessig støtte, se kap. 7).

3 FLERBEDRIFTSPROSJEKTER

3.1 En eller flere støttemottakere

Med bakgrunn i kravet til «transparens» (jf. GBER art. 5) skal i utgangspunktet all støtte innvilges direkte til den enkelte bedrift som oppnår en fordel av støtten, dvs. til den reelle støttemottakeren. Dersom det er mange bedrifter som deltar i et prosjekt og det er små støttebeløp til den enkelte deltaker, kan saken av praktiske årsaker håndteres som et flerbedriftsprosjekt.

I slike flerbedriftsprosjekter som gjennomføres av en bransjeorganisasjon eller en representant for flere bedrifter, kan det knytte seg usikkerhet til hvordan støtten skal fordeles og beregnes.

Først må det avgjøres hvem som er reell mottaker av støtten. Hvis det er riktig å anse bedriftene som deltar i prosjektet og som vil nyte godt av prosjektets resultater som støttemottakere, må kostnadsgrunnlaget deles opp på de deltakende bedriftene, og støtten beregnes i forhold til hver enkelt bedrifts andel av kostnadene.

Det kan i slike flerbedriftsprosjekter være aktuelt å gi støtte iht. reglene for støtte til SMB (konsulenttjenester mv), FoUol, opplæring og etter bagatellstøtteregolverket. I saksfremstillingen må det fremgå hvem som er støttemottagere og hvor mye støtte som tilfaller den enkelte bedrift ut fra en begrunnet fordelingsnøkkel (som for opplæring kan være i forhold til antall deltakere fra den enkelte bedrift og for andre prosjekter kan være en lik andel på hver av bedriftene). Dersom hele eller deler av støtten gis som bagatellstøtte, må det i vedtaket/tilsagnsbrevet fremgå hvem som mottar bagatellstøtte og hvor mye. Videre må hver av bedriftene som mottar bagatellstøtte signere på bagatellstøtteskjemaet, hvor de bekrefter at de har ledig bagatellramme. Dersom det deltar bedrifter som ikke har ledig bagatellramme, må støtten reduseres med den andel som skulle tilfalt disse bedriftene dersom de hadde hatt ledig bagatellramme og disse bedriftene må dekke 100 % av egne kostnader.

Noen ganger vet man ikke hvilke og hvor mange bedrifter som vil delta i prosjektet og det blir vanskelig å fordele støtten på de enkelte deltakerne. Bortsett fra for bagatellstøtte er ikke dette til hinder for å kunne støtte prosjektet. Man må imidlertid være sikker på at støttesatsen for hver enkelt deltaker ikke overstiger de tillatte satsene for INs meldte ordninger.

Ved tildeling av bagatellmessig støtte til en bransje- eller interesseorganisasjon med mange medlemsbedrifter (i alle fall flere enn 10) kan man av praktiske hensyn velge å la selve organisasjonen bli ansett som den reelle støttemottakeren av bagatellstøtte. Dette innebærer at støtten ikke fordeles på antall medlemsbedrifter.

3.2 Støtte og/eller offentlige anskaffelser

I noen tilfeller av flerbedriftsprosjekter kan det tenkes at regelverket for offentlige anskaffelser kommer til anvendelse i forhold til det foretaket som mottar betalingen. Dette hvis vedkommende gjør et arbeid for de øvrige bedriftene i prosjektet, men etter bestilling fra IN. Da kan selve tjenesten fullfinansieres, men regelverket for offentlige anskaffelser må følges ved utvelgelsen av foretaket som får betalingen for å utføre prosjektet (kjøp av tjeneste). Verdien av det arbeidet som leverandøren utfører for bedriftene er å anse som tilskudd og må ligge innenfor de tillatte støttesatsene.

I andre situasjoner kan det være tvil om man skal følge regelverket for offentlige anskaffelser eller statsstøtteregelverket. Dersom det er IN som eier prosjektet, som vi lar et utenforstående foretak eller en institusjon gjennomføre, er det i utgangspunktet kjøp av tjeneste. Hvis det derimot er foretaket som initierer og eier prosjektet, skal statsstøtteregelverket følges. Er man i tvil om den som mottar betaling er å anse som støttemottaker eller tjenesteleverandør, skal JURI konsulteres.

4 GENERELLE FORUTSETNINGER OG BEGRENSNINGER I GRUPPEUNNTAKSREGELVERKET (GBER)

4.1 Krav til insentiveffekt (GBER art. 6)

Støtte som gis etter GBER må ha insentiveffekt, dvs. være utløsende. Fremstillingen i denne forbindelse knytter seg til GBER, men vilkåret samsvarer i stor grad med kravet til insentiveffekt i INs finansieringsregelverk.

Det følger av regelverket at insentiveffekt foreligger dersom støttemottaker har inngitt en skriftlig søknad før arbeidet med prosjektet eller virksomheten igangsettes. For at en søknad skal anses inngitt til IN, må den være registrert i ePhorte og inneholde følgende opplysninger:

- støttemottakers navn og størrelse;
- en beskrivelse av prosjektet, herunder start- og sluttdato;
- prosjektets beliggenhet;
- en spesifisert oversikt over prosjektkostnadene, og
- støttens form (tilskudd/garanti/lån) og den offentlige finansieringen som er nødvendig for å utløse gjennomføring av prosjektet.

Det gjelder ikke krav til insentiveffekt for støtte som gis etter GBER art. 22 (Støtte til etablering og oppstart) og heller ikke for bagatellmessig støtte.

Nærmere om når et prosjekt anses igangsatt:

Prosjekter anses igangsatt på det først inntrufne av følgende tidspunkt: 1) ved igangsettelse av bygg- og anleggsarbeider eller 2) ved første rettslige bindende forpliktelse til å kjøpe utstyr eller en annen forpliktelse som gjør investeringen irreversibel (dvs. at investeringen ikke kan kanselleres uten tap av en viss størrelse).

Kjøp av tomt/grunn og annet forberedende arbeid, slik som innhenting av tillatelser og gjennomførbarhetsundersøkelser, er ikke tilstrekkelig til at prosjektet anses igangsatt. For overtakelser (kjøp av innmaten i en virksomhet for videreføring) anses prosjektet igangsatt på tidspunktet eiendelene erverves.

Kostnadsoverskridelser:

Av og til blir det spørsmål om IN kan gi støtte til å dekke kostnadsoverskridelser i et prosjekt, i hvilket tilfelle søknaden nødvendigvis innkommer etter at prosjektet er igangsatt. Adgangen til å gi støtte i slike tilfelle vil bero på en helhetsvurdering hvor det bl.a. blir lagt vekt på følgende:

- at kostnadsoverskridelsene skyldes eksterne forhold som det ikke er naturlig for støttemottaker å ta høyde for i det opprinnelige kostnadsgrunnlaget, og
- at støttemottaker sender ny søknad så snart det er klart at det vil bli kostnadsoverskridelser og før kostnadene/overskridelsene er påløpt.

JURI skal kontaktes i slike saker.

4.2 Tilfeller hvor det ikke er adgang til å gi støtte etter GBER

Det kan ikke gis ulovlig eksportstøtte eller støtte til selskap «i vanskeligheter», jf. kap. 4.2.1 og 4.2.2.

I tillegg kan støtte være ulovlig som følge av at støttemottaker er under forfølgning for et utestående krav om tilbakebetaling av ulovlig statsstøtte etter beslutning i ESA. Når INs kunder aksepterer støtte fra IN, innebærer aksepten en bekreftelse på at det ikke foreligger noe slikt krav.

I kap. 4.2.3 redegjøres for enkelte spesielle forutsetninger som gjør støtte ulovlig dersom de tas inn i støttevedtaket.

4.2.1 Forbud mot eksportstøtte (GBER art. 1 nr. 2 c og Bagatellstøtteregelverket)

Både GBER og bagatellstøtteregelverket forbyr støtte til visse «eksportrelaterte aktiviteter», slik det er definert i det følgende. Forbudet omfatter støtte som enten 1) er direkte knyttet til eksporterte mengder, 2) er støtte som favoriserer hjemlige fremfor importerte varer, 3) er støtte til etablering og drift av distribusjonsnettverk i andre land eller 4) er støtte til løpende utgifter knyttet til eksportaktiviteter.

I grove trekk innebærer dette at støtte som er direkte rettet mot bedriftens eksportaktiviteter rammes av eksportforbudet, mens støtte som har mer indirekte påvirkning på eksport, herunder forberedende tiltak/forutgående aktiviteter, kan gå klar av forbudet.

For Innovasjon Norges støttevirksomhet vil det hovedsakelig være punkt 3 og 4 ovenfor som kan by på vanskelige grensdragninger. Nedenfor gis det noen eksempler som kan antyde rekkevidden av disse to alternativene. Videre i dette kapitlet gis det noen betraktninger rundt subsidiering av prosjekter som både består av eksport og annen virksomhet, og til slutt litt om eksportstøtte til land utenfor EØS-området.

Siden ingen av Innovasjon Norges virkemidler er innrettet mot subsidiering av direkte eksportaktiviteter, vil forbudet mot eksportstøtte vanligvis ikke skape problemer i saksbehandlingen. I de fleste sakene som likevel kommer på bordet, vil det som regel være klart hvilke aktiviteter som er direkte eksportrelatert og hvilke som har mer indirekte/forberedende/forutgående karakter. Imidlertid vil det alltid forekomme saker hvor det er nødvendig å gå inn i en gråsoner og hvor det kan være vanskelig å trekke grensene. I slike saker bør JURI kontaktes.

Etablering og drift av distribusjonsnettverk i andre land

Eksempler på støtte som vil rammes av eksportforbudet, kan være støtte til:

- Etablering av salgskontor utenfor Norge med relaterte drifts- og lønnskostnader
- Leie eller oppføring av lager i utlandet
- Transport og distribusjonskostnader i utlandet
- Avtaleinngåelse med distributør, herunder til bistand av advokat/konsulent i kontraktsforhandlinger og til utferdigelse av kontraktsdokumenter

Eksempler på støtte som ikke vil omfattes av eksportforbudet, kan være støtte til:

- Leie eller oppføring av lager i Norge
- Innredning av visningsrom i Norge
- Transport og distribusjon i Norge
- Forberedende tiltak som planlegging og kartlegging av mulige distribusjonsnettverk i utlandet

Løpende utgifter knyttet til eksportaktiviteter

Eksempler på støtte som er rettet direkte mot bedriftens eksportaktiviteter og som derfor vil rammes av eksportforbudet, kan være støtte til:

- Ansatte/konsulenter, stasjonert både i Norge og i utlandet, som hovedsakelig jobber med løpende eksportaktiviteter
- Markedsføring/profilering i utlandet
- Oversettelse av nettsider mv som henvender seg til et utenlandsk marked
- Kontraktinngåelser med nye og eksisterende kunder i utlandet
- Skatter og avgifter i utlandet knyttet til eksport
- Kundebesøk i utlandet

Eksempler på støtte som har mer indirekte påvirkning, herunder forberedende tiltak/forutgående aktiviteter, som derfor ikke vil rammes av eksportforbudet, kan være støtte til:

- Investeringer i maskiner og utstyr som skal benyttes til å produsere varer og tjenester for eksportmarkedet
- Produksjon av varer og tjenester
- Presentasjon og demonstrasjon av prototyper og utsendelse av vareprøver til utlandet
- Kostnader til etablering av netthandel
- Egne og konsulents utarbeidelse av eksportstrategier, markedsføringsstrategier
- Deltakelse på messer/utstillinger og reklamemateriell mv ifbm slike arrangementer, se kap. 5.2.3
- Innhenting av konsulent tjenester i forbindelse med lansering av nytt eller eksisterende produkt på nytt marked (eks. Innovasjon Norges rådgivningstjeneste fra utekontorene), se kap. 5.2.2
- Nødvendige tillatelser eller sertifikater, f. eks. FDA-godkjenning, som kreves for å få en vare eller tjeneste inn på et utenlandsk marked
- Gjennomføring av arrangementer «workshops» mv for å stimulere/motivere/hjelpe bedrifter til å starte med eksport
- Utvikling av nye salg- og samarbeidsmuligheter
- Formidling av faktainformasjon til utlandet om norske produsenter og deres produktspekter

Kostnadsgrunnlag ved blandede prosjekter

Undertiden består prosjekter både av elementer som rammes av eksportstøtteforbudet og elementer som «går klar». Man kan f.eks. tenke seg en søknad om støtte til et prosjekt som omfatter

generell produktutvikling (rammes ikke) og til etablering av distribusjonsnettverk i utlandet (rammes). Eksportstøtteforbudet innebærer i et slikt tilfelle at saksbehandler må begrense støttegrunnlaget til de kostnadene som kan knyttes til aktiviteter som ikke rammes av eksportstøtteforbudet. Det samme prinsippet vil også gjelde ved fastlegging av godkjente kostnader ved innvilgelse av risikolån.

I tilfeller hvor støtten, i form av risikolån eller garantier for lån, skal benyttes til generell kapitalstyrking i bedriften (arbeidskapital), vil det ikke være noe i veien for at arbeidskapitalen også blir benyttet til rene eksportaktiviteter. Det er imidlertid en forutsetning at bedriften kan dokumentere annen finansiering, herunder generering av egne inntekter, som overstiger kostnadene til eksport. Resonnementet blir da at det er bedriftens egen finansiering som dekker eksportkostnadene, mens finansieringen fra Innovasjon Norge dekker øvrige kostnader. Dette gjelder selv om bedriften skulle gå med underskudd.

Eksportfremmende tiltak utenfor EØS-området

EØS-avtalens statsstøtteregler gjelder i EØS-området, men får også anvendelse på eksportvirksomhet til land utenfor området når andre EØS-land er involvert i lignende eksportvirksomhet. Eksportstøtte er heller ikke tillatt i henhold til WTO-avtalen (se kap. 15).

4.2.2 Forbud mot støtte til selskaper «i vanskeligheter» i medhold av GBER

Det er ikke anledning til å gi støtte under GBER til bedrifter som er «i vanskeligheter» i GBERs forstand. Forbudet omfatter ikke støtte som gis etter bagatellregelverket, se kap. 7, støtte som gis etter GBER art. 22 (støtte til etablering og oppstart), se kap. 5.2.5, eller støtte til redning og omstrukturering av virksomheter som er i vanskeligheter, se kap. 10.

En bedrift er «i vanskeligheter» dersom ett eller flere av følgende kriterier er oppfylt:

For SMB og store bedrifter:

- 1) Hvis mer enn halvparten av den tegnede kapitalen, inkl. overkurs, har forsvunnet som resultat av akkumulerte tap. Tegnet kapital omfatter ikke ansvarlige lån eller andre gjeldsinstrumenter. SMB er unntatt fra denne regelen i de første tre årene etter foretaksregistrering av bedriften eller konsernet.

Denne «testen» må bestå både av bedriften og konsernet som bedriften eventuelt er en del av. I sistnevnte tilfelle skal konsoliderte regnskaper legges til grunn¹. Foreligger ikke konsoliderte tall, må konsernselskapenes tall summeres manuelt, dog med adgang til å foreta eliminerings. Hvis dette fremstår som uforholdsmessig komplisert, er det tillatt å basere seg på en skjønsmessig plausibilitetsjekk.

- 2) Hvis bedriften eller konsernet som virksomheten inngår i er insolvente (grunnvilkåret for åpning av konkurs). Insolvens foreligger når den verdijusterte egenkapital er negativ (insuffisiens) og det ikke finnes midler til å dekke løpende forpliktelser (illikviditet).

---

¹ Det er uproblematisk om enkeltstående selskaper i konsernet (dog ikke søker) isolert sett ikke består «testen».

Kun for store bedrifter:

- 3) Hvis bedriften sammenhengende i de to siste år har 1) langsiktig gjeld/egenkapital > 7,5 og 2) EBITDA/finanskostnader < 1. Merk at denne «testen» ikke skal gjøres på konsernnivå, kun bedriftsnivå.

Kriterium 2 er ikke vanskelig å forholde seg til, og insolvente bedrifter vil uansett ikke være skikket til å få støtte fra IN etter en bedriftsøkonomisk vurdering. Kriterium 3 vil kunne ramme enkelte store bedrifter med høy gjeldsgrad og utilstrekkelig betjeningsevne, men dette er ikke et stort problem i praksis. Kriteriet som hovedsakelig vil volde problemer er nr. 1:

Hvis man ut fra siste avlagte årsregnskap kan konstatere at mer enn halvparten av tegnet kapital er tapt, kan det ikke gis støtte under GBER. Dette til tross for at bedriften/konsernet f.eks. kan vise til inntektsvekst, akseptabel egenkapitalsituasjon og kapitalsterke eiere. Forbudet innebærer i enkelte tilfeller at IN er forhindret fra å yte støtte til aktører med en bedriftsøkonomisk akseptabel finansiell stilling.

Hvorvidt det foreligger akkumulerte tap i balansen, avhenger i en viss grad av om utviklingskostnadene (FoU-kostnadene) er aktivert eller kostnadsført (med tapsakkumulering som konsekvens). Dersom man arbeider med kunder som legger opp til eller forventer bistand fra IN også etter de tre første årene etter registrering, er det naturlig å opplyse om at aktiveringspraksisen kan ha betydning for fremtidige muligheter til å motta statsstøtte.

Dersom man er over 3-års-grensen og søker er «i vanskeligheter», vil det i stor grad være opp til bedriften å gjøre endringer i balansen som gjør støtte mulig². Bedriften kan f.eks. sørge for å gå klar av kriteriet ved innhenting av ny aksjekapital (gjennom kontantemisjon eller f.eks. konvertering av ansvarlige lån eller annen gjeld) eller ved reduksjon av akkumulerte tap ved å disponere fra overkurs eller foreta nedsettelse av aksjekapitalen – eller en kombinasjon av disse tiltakene.

Det er anledning til å gi tilsagn til bedrifter «i vanskeligheter» forutsatt at «friskmelding» skjer før noen del av tilskuddet utbetales. Det er utarbeidet et standard særvilkår som kan benyttes for å sikre at nødvendige tiltak gjennomføres.

4.2.3 Forbud mot særbehandling av norske interesser i den enkelte sak

GBER kan ikke anvendes i følgende tilfeller:

- Dersom IN forutsetter at støttmottaker bruker nasjonalt produserte varer eller tjenester;
- Dersom støtten er knyttet til et krav om at støttmottakeren har sitt hovedkontor eller hovedsakelig er etablert i Norge (krav til registrering i Norge er uproblematisk);
- Dersom IN setter begrensninger på støttmottakers mulighet til å utnytte resultatene av forskning, utvikling og innovasjon i andre medlemsstater.

INs krav til verdiskaping i Norge er ikke i strid med disse forbudene.

---

² Tenkelig kan løsningen enkelte ganger være å endre konsernstrukturen på ulike måter, jf. aksjeloven § 1-3 (konserndefinisjonen).

5 STØTTEREGLER FOR ULIKE FORMÅL ETTER GRUPPEUNNTAKSREGELVERKET (GBER)

Støttekategoriene som kan brukes for de enkelte støtteordningene (tjenestene/programmene) skal være uttømmende angitt i InBusiness. Tjenesteansvarlig kan kontaktes dersom informasjon om dette mangler.

5.1 Regional investeringsstøtte (GBER art. 13 og 14)

Støtteformål: Investeringer («initial investments») i forbindelse med etablering av ny virksomhet, utvidelse av kapasiteten i eksisterende virksomhet, diversifisering av produksjonen til nye produkter som tidligere ikke ble produsert eller grunnleggende endring av produksjonsprosessen i en eksisterende virksomhet. For store bedrifter kan kun ny økonomisk aktivitet støttes (se definisjonen av ny økonomisk aktivitet nedenfor).

Kjøp av aktiva (innmaten) i en virksomhet som avvikles eller ville blitt avviklet om den ikke ble kjøpt opp, forutsatt at kjøper er uavhengig (dvs. ingen eierandel) av den tidligere virksomheten. I tilfelle overdragelsen skjer fra en liten bedrift til tidligere eiere og/eller ansatte, er det ikke et krav at kjøper er uavhengig. Kjøp av aksjer kan aldri støttes.

Definisjoner: «Ny økonomisk aktivitet» er etablering av ny virksomhet eller diversifisering av virksomheten, under forutsetning av at den nye aktiviteten ikke er den samme eller tilsvarende aktivitet som allerede utøves av virksomheten i det samme fylket innenfor «virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte». Med «den samme eller tilsvarende aktivitet» menes at aktiviteten er omfattet av samme næringsgruppe (firesifret tallkode) i standard for næringsgruppering (NACE Rev. 2). I saker hvor den store bedriften/konsernet allerede har virksomhet i det aktuelle området, må IN forutsette at støttemottaker kan dokumentere at den nye aktiviteten ikke faller inn under samme næringsgruppe som eksisterende virksomhet. JURI bør kontaktes i tvilstilfeller. Det er utarbeidet et standardisert særvilkår «krav om ny økonomisk aktivitet» som kan benyttes i slike saker.

(Uavhengig av det som fremgår ovenfor, er det mulig å tolke regelverket slik at en helt ny selvstendig og uavhengig virksomhetsetablering innenfor samme næringsgruppe kan bli ansett som «ny økonomisk aktivitet». Det må i tilfelle kreves at den nye virksomheten er driftsmessig adskilt fra eksisterende virksomhet og ikke innebærer en ren kapasitetsøkning. JURI skal kontaktes i slike tilfeller).

«Relokalisering» betyr overføring av samme eller lignende aktivitet eller deler av aktivitet fra en virksomhet i en EØS-stat til virksomheten hvor investeringene skal foretas i en annen EØS-stat. Det regnes som overføring dersom produktet eller tjenesten i den opprinnelige og i den støttede virksomheten tjener delvis samme formål og møter kravene eller behovene fra samme type kunder, og arbeidsplasser går tapt innenfor samme eller lignende aktivitet i en virksomhet støttemottager har innenfor EØS. Det regnes som tap av arbeidsplasser dersom den berørte virksomheten legges ned i sin helhet, eller dersom aktiviteten legges delvis ned, dersom dette medfører betydelige tap av arbeidsplasser. Betydelig betyr i denne sammenheng tap av minst 100 arbeidsplasser eller en

reduksjon på minst 50 % av arbeidsstyrken i virksomheten på tidspunktet for søknaden.

Støtteberettigede kostnader:

1. Investeringer («initial investments») i materielle og/eller immaterielle aktiva:

Fast eiendom, bygninger, anlegg, maskiner og utstyr, samt utgifter til patenter, lisenser, knowhow eller andre immaterielle rettigheter (IPR). IPR må bli brukt eksklusivt av virksomheten som mottar støtten, må kunne avskrives og være kjøpt til markedspris fra tredjeperson uavhengig av kjøper. For store bedrifter kan godkjente kostnader til IPR ikke overstige 50 % av prosjektets samlede godkjente kostnader. Kostnader til forberedende studier og konsulentbistand knyttet til investeringsprosjekter kan ikke inngå i støtteberettigede kostnader. Støtte til konsulentbistand (for SMB) kan imidlertid støttes under GBER art. 18, se kap. 5.2.2.

Aktiva skal være nye med unntak for SMB og ved kjøp av aktiva (innmaten) i en virksomhet. For sistnevnte tilfelle må utstyr det tidligere er gitt støtte til, trekkes fra i kostnadsgrunnlaget.

For diversifisering av produksjonen til nye produkter må støtteberettigede kostnader overstige 200 % av bokført verdi i siste regnskapsår av eksisterende aktiva som gjenbrukes for produksjon av de nye produktene. Eksisterende aktiva som gjenbrukes omfatter tomt, bygninger maskiner og utstyr, med en proratarisk andel dersom det også brukes til andre produkter.

2. Bedriftens anslåtte lønnskostnader beregnet over en periode på to år for sysselsetting som er skapt direkte gjennom investeringsprosjektet. Dersom det er aktuelt å bruke denne muligheten, skal JURI kontaktes da det er visse krav som må oppfylles for at lønnskostnader kan godkjennes.

3. En kombinasjon av 1 og 2, men totalsummen må ikke overstige støtteberettigede kostnader under ett av punktene avhengig av hvilket beløp som er høyest.

Unntak:

Regionalstøtte kan ikke gis til følgende sektorer:

- Stål (se definisjon i GBER art. 2 nr. 43)
- Kull
- Skipsbygging (kan notifiseres)
- Syntetiske fiber (se definisjon i GBER art. 2 nr. 44)
- Transport inkl. tilhørende infrastruktur (kan notifiseres)
- Energiproduksjon, energidistribusjon og energiinfrastruktur

Det er ikke anledning til å gi store bedrifter regional investeringsstøtte til kjøp av virksomheter (innmat) i virksomheter som er avviklet eller ville ha blitt avviklet dersom den ikke var blitt kjøpt opp (f.eks. kjøp av konkursbo) hvor kjøper skal videreføre virksomheten eller en tilsvarende virksomhet. JURI skal kontaktes i slike tilfeller.

Støtteintensitet:

Maksimal støttesats er 15 % for støtteberettigede kostnader opp til 50 MEUR i hele [det norske virkeområdet for regionalstøtte](#). Støttesatsen kan forhøyes med

10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus). For støtteberettigede kostnader mellom 50 MEUR og 100 MEUR er maksimal støttesats for store bedrifter 7,5 %. All støtte ut over 11,25 MEUR må notiseres. Alle investeringsprosjekt som samme bedrift/konsern igangsetter innenfor en rullende periode på tre år innenfor samme fylke, skal anses som en del av ett enkelt investeringsprosjekt, og de maksimale støttesatsene og notiseringsgrensen gjelder for de samlede investeringer.

Merknader: Investeringen må bli værende i det distriktspolitiske området i minst 5 år og for SMB i minst 3 år etter at investeringen er gjennomført. (Etter INs standardvilkår for investeringstilskudd er kravet 5 år også for SMB). Dette utelukker ikke utskifting av anlegg og utstyr som er blitt umoderne eller har gått i stykker forutsatt at aktiviteten fortsetter i det aktuelle området.

Støttemottaker må bekrefte at det ikke dreier seg om en relokalisering (se definisjon ovenfor) i løpet av de siste to årene før søknadsdato og forplikte seg til å ikke foreta slik relokalisering i perioden fra søknadsdato og frem til 2 år etter at investeringen er gjennomført

Minimum 25 % av investeringsbeløpet må finansieres med privat kapital (egne midler eller ekstern finansiering) uten noen form for offentlig støtte. Sentrale EU-midler og lavrisikordningen regnes i den forbindelse som offentlig støtte, selv om det ikke er statsstøtte.

Se også muligheten til å støtte lokal infrastruktur under kap. 5.9.

5.2 SMB-støtte (GBER art. 17 - 24)

Bedriftsstørrelse: Kan kun gis til SMB. Definisjonen av SMB er gitt i kap. 6.

5.2.1 Investeringsstøtte til SMB (GBER art. 17)

Støtteformål: Investeringer i forbindelse med etablering av en ny virksomhet, utvidelse av en eksisterende virksomhet, diversifisering av produksjonen til nye produkter eller grunnleggende endring av produksjonsprosessen i en eksisterende virksomhet.

Kjøp av aktiva (innmaten) i en virksomhet som avvikles eller ville blitt avviklet om den ikke ble kjøpt opp, forutsatt at kjøper er uavhengig (dvs. ingen eierandel) av den tidligere virksomheten. I tilfelle overdragelsen skjer fra en liten bedrift til tidligere eiere og/eller ansatte, er det ikke et krav at kjøper er uavhengig. Kjøp av aksjer kan aldri støttes.

Støtteberettigede kostnader: 1. Investeringer i materielle og immaterielle aktiva: Fast eiendom, bygninger, anlegg, maskiner og utstyr (både nytt og brukt), samt utgifter til patenter, lisenser, knowhow eller andre immaterielle rettigheter (IPR). IPR må bli brukt eksklusivt av virksomheten som mottar støtten, må kunne avskrives, må være kjøpt til markedspris fra tredjepart uavhengig av kjøper og må være eid av støttmottaker i minst 3 år. Kostnader til forberedende studier og konsulentbistand knyttet til investeringsprosjekter kan ikke inngå i støtteberettigede kostnader. Støtte til konsulentbistand (for SMB) kan imidlertid støttes under GBER art. 18, se kap. 5.2.2.

2. Bedriftens anslåtte lønnskostnader beregnet over en periode på to år for sysselsetting som er skapt direkte gjennom investeringsprosjektet. Dersom det er aktuelt å bruke denne muligheten, skal JURI kontaktes da det er visse krav som må oppfylles for at lønnskostnader kan godkjennes.

Unntak: Investeringsstøtte over EUR 7,5 mill. pr. virksomhet pr. investeringsprosjekt må notifiseres til ESA.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats til mellomstore bedrifter er 10 % og til små 20 % av støtteberettigede kostnader.

5.2.2 Støtte til konsulentbistand for SMB (GBER art. 18)

Støtteberettigede kostnader: Kostnader til bruk av eksterne konsulenter kan støttes. Dette må ikke omfatte aktiviteter som er kontinuerlige eller periodiske og som relaterer seg til bedriftens driftskostnader. Slike driftskostnader kan f. eks. være normale utgifter til konsulent i skattespørsmål, til vanlige juridiske tjenester eller annonsering. Derimot kan bl.a. kostnader til ekstern konsulent som er nødvendig for å få sjekket ut et nytt marked for nytt/gammelt produkt være støtteberettiget.

Unntak: Det kan ikke gis støtte til ordinære driftskostnader eller eksport, se kap. 4.2.1 (det kan f.eks. ikke gis støtte til etablering og drift av distribusjonsnettverk).

Støttebeløp over EUR 2 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notifiseres til ESA.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader.

Merknader: Før vedtak fattes, skal kundeansvarlig ha vurdert hva som kan aksepteres som «ekstern konsulent». I utgangspunktet bør det være uavhengighet mellom støttemottaker og selskap/person det kjøpes konsulentbistand fra. Kjøp fra et søsterselskap eller morselskap oppfyller normalt ikke kravet til «ekstern». Det må også utvises særlig varsomhet hvis det på noen måte er nær tilknytning mellom kjøper og selger av konsulenttjenesten. Dette kan f. eks. være hvor bistand ønskes kjøpt fra selskap eid av gründerne, aksjonærer, styremedlemmer eller andre med tilknytning til støttemottaker. Vurderingen kan være vanskelig og det bør tas kontakt med JURI dersom det er behov for veiledning. Det må fremgå av tilsagnsbrevet dersom IN har vurdert at det skal være begrensninger til hva som kan aksepteres som «ekstern».

5.2.3 Støtte til SMB til deltakelse på messer (GBER art. 19)

Støtteberettigede kostnader: Utgifter til deltakelse på messer/utstillinger som påløpte kostnader til leie, oppsetting og drift av stand og messemateriale kan støttes, samt reise- og oppholdskostnader for egne ansatte (men ikke lønnskostnader, disse kan eventuelt støttes med bagatellstøtte). Det presiseres at det må være en konkret messe/utstilling og at ulike former for kundebesøk ikke kan støttes etter disse reglene da formålet med støtten er å nå frem til en stor gruppe ulike potensielle kunder. Stands på ulike arenaer som ikke anses som utstilling/messe kan heller ikke støttes etter disse reglene.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader.

Unntak: Det kan ikke gis støtte til ordinære driftskostnader eller eksport, se kap. 4.2.1 (det kan f.eks. ikke gis støtte til etablering og drift av distribusjonsnettverk).

Støttebeløp over EUR 2 mill. pr. virksomhet pr. år må notiseres til ESA.

5.2.4 Støtte til SMBs samarbeidskostnader i forbindelse med deltakelse i «European Territorial Cooperation» prosjekter herunder «Interreg» (GBER art. 20)

Støtteformål: Samarbeidskostnader oppstått i.f.m. deltakelse i prosjekter innenfor rammen av det europeiske territoriale samarbeidet i henhold til EU-forordning nr. 1299/2013 «specific provisions for the support from the European Regional Development Fund to the European territorial cooperation goal».

Støtteberettigede kostnader:

- a) Kostnader ved organisatorisk samarbeid herunder personal- og kontorutgifter i den grad kostnadene er knyttet til samarbeidsprosjektet.
- b) Kostnader ved rådgivnings- og støttetjenester i forbindelse med samarbeidet, levert av eksterne konsulenter og tjenesteytere. Dette må ikke omfatte tjenester som relateres til bedriftenes ordinære driftskostnader til f. eks. løpende skatterådgivning, vanlige juridiske tjenester eller annonsering.
- c) Reiseutgifter, kostnader til utstyr og investeringer som er direkte knyttet til prosjektet, samt avskrivninger på verktøy og utstyr som direkte benyttes til prosjektet.

Unntak: Støttebeløp over EUR 2 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notiseres til ESA.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader.

5.2.5 Støtte til etablering og oppstart (GBER art. 22)

Støtteformål: Støtte til nyetablerte små, ikke børsnoterte bedrifter i de 5 første årene etter at bedriften ble registrert, forutsatt at den:

- a) ikke har overtatt aktiviteten fra en annen bedrift,
- b) ennå ikke har utbetalt utbytte/konsernbidrag, og
- c) ikke er etablert gjennom en fusjon.

Merknader: Bedrift = konsern
I GBER art. 22 skal «bedrifter» forstås som konsern. Dette betyr at for søkere som inngår i et konsern, vil konsernets alder legges til grunn. F.eks. vil «spin-off» selskaper innenfor et konsern når konsernet er eldre enn 5 år, ikke kvalifisere for støtte etter GBER art. 22.

Overtakelse av aktivitet

Vilkåret i bokstav a) vil ikke være oppfylt hvis det er samme aktivitet som overtas. Typisk vil utvikling og kommersialisering være forskjellige aktiviteter. Dersom f. eks. «kommersialiseringsselskapet» A overtar IPR fra «utviklingselskapet» B vil selskapene drive forskjellige aktiviteter. Dette betyr f. eks. at tilfeller hvor IPR tas ut i en «spin-off» for å kommersialiseres, normalt ikke vil omfattes av bokstav a). Produksjon og kommersialisering vil også kunne

være forskjellige aktiviteter. Dette innebærer f. eks. at dersom et nystiftet selskap starter med kommersialisering av et produkt som ikke tidligere er kommersialisert eller starter kommersialisering i et geografisk marked hvor produktet ikke har vært introdusert tidligere, vil slik kommersialisering kunne bli ansett som ny økonomisk aktivitet.

Videre er det ikke bare overtakelse av hele aktiviteten i en annen bedrift som omfattes av bokstav a), også delvis overtakelse omfattes.

Som en konsekvens av at «bedrifter» i denne sammenheng skal forstås som konsern, vil en overtakelse av aktivitet fra et annet selskap innenfor samme konsern falle utenfor bokstav a). JURI bør kontaktes dersom det er tvil om fortolkningen av bokstav a).

Innvilgelsestidspunktet

Merk at støtten må være innvilget innen 5 år fra registrering. Fristen avbrytes altså ikke ved søknad om støtte.

Fusjon

Uavhengig av bokstav c) vil bedrifter som er etablert gjennom fusjon mellom bedrifter som hver for seg kvalifiserte for støtte etter GBER art. 22 kunne motta støtte i opptil 5 år fra registreringsdatoen til den eldste bedriften.

Insentiv

Det er ikke krav til insentiveffekt for denne type støtte, se kap. 4.1., se dog INs finansieringspolicy.

«I vanskeligheter»

Støtte kan gis selv om bedriften skulle være «i vanskeligheter», se kap. 4.2.2.

- Støtteberettigede kostnader: Støtte kan gis til alle typer kostnader med unntak for støtte til eksport, se definisjonen av eksportstøtte i kap. 4.2.1. Alle eksportfremmende tiltak i tråd med retningslinjene for SMB-støtte, jf. kap. 5.2.2 og 5.2.3, kan imidlertid støttes.
- Bedriftsstørrelse: Små bedrifter. For andre bedrifter, må fremdeles støtte til etablering og oppstart gis etter reglene for bagatellstøtte eller eventuelt andre støttekategorier i gruppeunntaksregelverket som tjenesten er meldt i henhold til.
- Støtteformer:
- a) Risikolån:
- Maks. 10 år løpetid
  - Maks. lånebeløp: EUR 1 mill. og inntil EUR 1,5 mill. i det distriktspolitiske virkeområdet. For løpetid mellom 10 og 5 år kan beløpet multipliseres med forholdet mellom 10 og lånets løpetid. For løpetid under 5 år kan beløpet multipliseres med 10/5, dvs. beløpet kan doubles.
- b) Garantier:
- Maks. 10 år løpetid

- Maks. garantibeløp: EUR 1,5 mill. og inntil EUR 2,25 mill. i det distriktpolitiske virkeområdet. For løpetid mellom 10 og 5 år kan beløpet multipliseres med forholdet mellom 10 og garantiens løpetid. For løpetid under 5 år kan beløpet multipliseres med 10/5, dvs. beløpet kan dobles.
- Garantien kan ikke dekke mer enn 80 % av underliggende lån/kreditt.

c) Tilskudd:

- Maks. tilskuddsbeløp: EUR 400 000 og EUR 600 000 i det distriktpolitiske virkeområdet.

For små innovative bedrifter kan maksimalbeløpet over i a), b) og c) dobles.

Ved bruk av flere virkemidler må summen av andelene av maksimalbeløpene for hvert virkemiddel ikke overstige 100 %. Er det f. eks. gitt lån på EUR 1,2 mill. til distriktsbedrift med løpetid 10 år, dvs. 80 % av maks lånebeløp, vil det i tillegg kunne gis 20 % av maks tilskuddsbeløp, dvs. EUR 120 000 som tilskudd.

Definisjon: «Innovative bedrifter» er bedrifter:

- som med bakgrunn i evaluering foretatt av en ekstern ekspert kan dokumentere at de i overskuelig fremtid vil utvikle produkter, tjenester eller prosesser som er nye eller vesentlig forbedret sammenlignet med det nyeste (state of the art) innenfor bransjen, og som medfører en risiko for teknologisk eller industriell mislykkethet, eller
- hvor forsknings- og utviklingskostnadene utgjør minimum 10 % av de totale driftskostnadene i minst ett av de tre siste årene før innvilgelse av støtten, eller dersom det er en oppstartbedrift uten historiske regnskaper, i oppdatert revisorbekreftet delårsregnskap.

5.3 Støtte til forskning, utvikling og innovasjon (FoUol) (GBER art. 25 – 30)

5.3.1 Støtte til forsknings- og utviklingsprosjekter (GBER art. 25)

Støtteformål: FoU med henblikk på utvikling av nye produksjonsmetoder, produkter eller tjenester. Det skilles i regelverket mellom ulike stadier av FoU. Nedenfor er disse stadiene definert.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.

Støtteberettigede kostnader:

- Personalutgifter (forskere, teknikere og hjelpepersonell) i det omfang og for den tid de benyttes i FoU-prosjektet. For godkjente timesatser, se finansieringshåndboka, kap. 4.11. Dersom personalkostnader godkjennes som støtteberettigede kostnader i et FoU-prosjekt og bedriften via differensiert arbeidsgiveravgift har fått støtte til personalkostnader, må støtten kumuleres, se kap. 11.
- Leiekostnader og/eller bedriftsøkonomiske avskrivninger for instrumenter og utstyr som må anskaffes, i det omfang og for den tid de benyttes til FoU-aktiviteten.
- Leiekostnader og/eller bedriftsøkonomiske avskrivninger (beregnet i samsvar med god regnskapsskikk) for bygninger og areal, i det omfang og

for den tid disse brukes i FoU-prosjektet. For areal er overdragelses-
kostnader eller de faktiske påløpte kapitalomkostningene støtteberettigede.

- Utgifter til oppdragsforskning og kjøp eller lisensiering av kunnskap og patenter fra andre virksomheter på armlengdes avstand, samt omkostninger til konsulentbistand og tilsvarende tjenester som utelukkende anvendes til prosjektet.
- Andre nye overhead- og driftskostnader, herunder materialkostnader og kostnader til forsyninger og tilsvarende produkter som pådras direkte i tilknytning til prosjektet.

Unntak: FoU-prosjekt hvor tilskudd utgjør mer enn EUR 20 mill. pr. prosjekt til industriell forskning, mer enn EUR 15 mill. pr. prosjekt til eksperimentell utvikling eller mer enn EUR 7,5 mill. pr. forstudie må notiseres til ESA.

Støtteintensitet:	Industriell forskning:	maksimal støttesats er 50 %
	Eksperimentell utvikling:	maksimal støttesats er 25 %
	Forstudier:	maksimal støttesats er 50 %

Støttesatsene kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små. (SMB-bonus)

Støttesatsene for industriell forskning og eksperimentell utvikling kan forhøyes ytterligere med 15 %, dersom ett av følgende vilkår er oppfylt:

- prosjektet omfatter et «reelt samarbeid» (Samarbeidsbonus)
  - mellom norske bedrifter hvor minst én er en SMB, eller gjennomføres³ i minst to forskjellige EØS-stater (uavhengig av bedriftenes størrelser), og ingen av bedriftene bærer mer enn 70 % av støtteberettigede kostnader, eller
  - mellom en bedrift og en eller flere forsknings- og kunnskapsformidlingsorganisasjoner, hvor sistnevnte bærer minst 10 % av støtteberettigede kostnader og har rett til å offentliggjøre egne forskningsresultater.

Med «reelt samarbeid» menes et samarbeid mellom to eller flere uavhengige parter. Videre må bedriftene enten 1) samarbeide for å utveksle kunnskap eller teknologi eller 2) samarbeide for å nå et felles mål på grunnlag av en arbeidsdeling, der bedriftene i fellesskap definerer omfanget av samarbeidsprosjektet, bidrar til dets gjennomføring og deler risikoer og resultater. Oppdragsforskning gir ikke grunnlag for samarbeidsbonus, idet man verken utveksler kunnskap/teknologi (kjøp er ikke utveksling) eller deler projektrisiko.

Det er viktig å merke seg at bedriftene må ha egne FoU-kostnader i samarbeidsprosjektet, som enten kan bestå av industriell forskning eller eksperimentell utvikling (det er ikke krav om at bedriftene er på samme FoU-stadium), se definisjoner nedenfor.

---

³ Bedrifter som er registrert utenfor EØS kan ikke sies å «gjennomføre» prosjekter i EØS

Samarbeid mellom en bedrift og en offentlig institusjon (typisk sykehus) kan i noen tilfeller også kvalifisere til samarbeidsbonus. Forutsetningen er at den offentlige institusjonen også driver økonomisk virksomhet (jf def. av foretaksbegrepet under kap. 2.3 foran), og at samarbeidsaktivitetene inngår i denne virksomheten, ikke i de generelle offentlige oppgavene som ligger til institusjonens ansvarsområde.

- ii. resultatene av prosjektet blir videreformidlet bredt gjennom konferanser, publikasjoner, åpne databaser eller gratis/åpen programvare. (Spredningsbonus)

Støttesatsene som nevnt kan ikke forhøyes til mer enn 80 % av støtteberettigede kostnader.

Merknader: I praksis vil de fleste prosjekter IN støtter, ligge innenfor det som kalles eksperimentell utvikling. Dersom et prosjekt inneholder elementer av flere FoU-stadier, må kostnadene allokere til de spesifikke kategoriene. I slike saker skal det benyttes et (standardisert) særvilkår hvor det forutsettes at støttemottaker i prosjektregnskapet skiller mellom påløpte kostnader til de ulike FoU-stadiene, og at utbetalt støtte ikke kan overstige de godkjente satsene for hver av kategoriene.

Veiledende definisjoner av FoU-stadier: Grunnforskning er virksomhet som tar sikte på eksperimentelt eller teoretisk arbeid for primært å få ny kunnskap på et underliggende plan av fenomen og observerbare fakta uten noen praktisk anvendelse eller nytte i sikte. Offentlig støtte til grunnforskning, som vanligvis skjer ved universiteter og forskningsinstitusjoner, anses ikke for å være statsstøtte som rammes av EØS-avtalen, og er heller ikke aktuelt for IN å gi.

Industriell forskning Industriell forskning er planlagt forskning eller kritisk undersøkelse med sikte på erverv av ny kunnskap og ferdigheter, som er nødvendig for å kunne utvikle nye produkter, prosesser eller tjenester eller for å kunne frembringe betydelig forbedring i eksisterende produkter, prosesser og tjenester (dvs. eksperimentell utvikling). Dette innbefatter frembringelse av komponenter til komplekse systemer og kan omfatte konstruksjon av prototyper i et laboratoriemiljø eller i et miljø med simulerte kontaktflater til eksisterende systemer samt pilotlinjer, hvor det måtte være nødvendig for den industrielle forskning og særlig for validering av generisk teknologi.

Eksperimentell utvikling omfatter erverv, kombinasjon, utforming og anvendelse av eksisterende vitenskapelig, teknologisk, forretningsmessig og annen relevant kunnskap og ferdigheter med henblikk på å utvikle nye eller forbedrede produkter, prosesser eller tjenester. Dette kan f.eks. også omfatte aktiviteter, som er rettet mot konseptformulering, planlegging og dokumentasjon av nye produkter, prosesser eller tjenester.

Eksperimentell utvikling kan omfatte fremstilling av prototyper, demonstrasjoner, fremstilling av piloter og testing og validering av nye eller forbedrede produkter, prosesser eller tjenester i sammenhenger som er representative for de reelle driftsforhold, med det primære formål teknisk å videreutvikle produkter, prosesser eller tjenester, som ennå ikke har fått sin

endelige form. Dette kan omfatte utvikling av en kommersielt anvendelig prototype eller pilot, når dette nødvendigvis må være det endelige produkt, og såfremt den er for kostbar å fremstille til kun å bli brukt til demonstrasjons- og valideringsformål.

Eksperimentell utvikling omfatter ikke rutinemessige eller regelmessige endringer av eksisterende produkter, produksjonslinjer, fremstillingsmetoder, tjenester og andre igangværende arbeidsoperasjoner, selv om slike endringer kan utgjøre forbedringer.

Forstudier er evaluering og analyse av potensialet i et fremtidig FoU-prosjekt med formål å styrke beslutningsprosessen ved objektivt og rasjonelt å avdekke styrker og svakheter, muligheter og risikoelementer samt kartlegging av hvilke ressurser som er nødvendige for gjennomføringen av FoU prosjektet og som i siste omgang vil være avgjørende for et vellykket resultat.

Ønsker man nærmere beskrivelser av de ulike FoU-stadiene, vises det til Frascati-manualen (utdrag på [norsk finnes på NIFUs hjemmesider](#)). Her fremgår det at hovedkriteriet for å skille FoU fra beslektede aktiviteter er at FoU inneholder et «erkjennbart element av nyskapning og reduksjon av vitenskapelig og/eller teknologisk usikkerhet», og at «usikkerhet foreligger når løsningen på et problem ikke er umiddelbart åpenbar for en person som kjenner den grunnleggende kunnskapsmassen og teknikkene». JURI har utarbeidet et notat, «[Regelverket for statsstøtte til forskning og utvikling \(FOU\)](#)» som detaljert redegjør for disse problemstillingene.

Eksempel på FoU stadier:

En studie av en gitt klasse polymeriseringsreaksjoner under ulike forhold, av hvilke stoffer som framkommer og deres kjemiske og fysiske egenskaper, er grunnforskning. Et forsøk på å optimalisere en av disse reaksjonene med sikte på produksjon av polymerer med gitte fysiske eller mekaniske egenskaper (og dermed gjøre den spesielt egnet for visse bruksområder) er industriell forskning. Utviklingsarbeid (Eksperimentell utvikling) består i sin tur i å "skalere opp" prosessen som er optimalisert på laboratorienivå, og av å undersøke og vurdere potensielle produksjonsmetoder for polymeren og kanskje artikler som kan lages av den.

5.3.2 Investeringstøtte til forskningsinfrastruktur (GBER art. 26)

Støtteformål: Støtte til etablering eller oppgradering av forskningsinfrastruktur som benyttes til økonomisk virksomhet.

Definisjon: «Forskningsinfrastruktur»; forskningsfasiliteter, ressurser og tilknyttede tjenester som benyttes av forskermiljøene innenfor de respektive fagområdene, herunder vitenskapelig utstyr eller instrumenter, kunnskapsbaserte ressurser som f.eks. samlinger, arkiv eller strukturerte vitenskapelige data, IKT-basert infrastruktur som f.eks. nettverk, databehandling, software og kommunikasjon eller ethvert annet middel som er nødvendig for å utføre forskning. Infrastrukturene som nevnt kan være «ett sted» infrastrukturer eller være spredt/distribuert (dvs. utgjøre et organisert nettverk av ressurser) i overensstemmelse med art 2, litra a), i [Rådets forordning \(EF\) nr. 723/2009 av](#)

[25. juni 2009](#) «rammebestemmelser for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur».

Bedriftsstørrelse: Støtten kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.

Unntak: Investeringsstøtte til forskningsinfrastruktur på over EUR 20 mill. pr infrastruktur må notifiseres til ESA.

Støtteberettigede kostnader: Investeringer i materielle og immaterielle aktiva; fast eiendom, bygninger og anlegg, maskiner og utstyr (både nytt og brukt), samt immaterielle rettigheter (IPR) herunder patenter, lisenser, knowhow m.m.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader.

Merknader: Dersom en forskningsinfrastruktur benyttes både til økonomiske og ikke-økonomiske aktiviteter, skal det føres adskilte regnskaper.

Prisen som kreves for drift eller bruk av infrastrukturen skal tilsvare markedspris.

Det skal være åpen adgang for flere til å benytte infrastrukturen og adgangen skal tildeles transparent og ikke-diskriminerende. Bedrifter som har finansiert minst 10 % av investeringskostnadene ved infrastrukturen kan gis tilsvarende fortrinnsrett og mer gunstige betingelser på nærmere definerte vilkår (se GBER art. 26).

5.3.3 Støtte til innovasjonsklynger (GBER art. 27)

Støtteformål: Investeringsstøtte til etablering eller oppgradering av innovasjonsklynger og støtte til drift av slike klynger.

Definisjon: «Innovasjonsklynger»; strukturer eller organiserte grupper av uavhengige parter (f.eks. innovative nyetablerte bedrifter, små, mellomstore og store bedrifter samt forskningsinstitutter, organisasjoner for kunnskapsformidling, «non profit» organisasjoner og andre tilknyttede aktører), som har til formål å stimulere innovativ aktivitet gjennom markedsføring, deling av fasiliteter og utveksling av kunnskap og ekspertise samt ved å bidra effektivt til kunnskapsoverføring, formidling av opplysninger og samarbeide mellom bedrifter og andre organisasjoner i klyngen.

Bedriftsstørrelse: Støtten kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.

Unntak: Støtte til innovasjonsklynger på over EUR 7,5 mill. pr klynge må notifiseres til ESA.

Merknader: Støtte til innovasjonsklynger skal utelukkende bevilges til den juridiske enhet som driver innovasjonsklyngen (klyngeadministratoren).

Adgangen til klyngens lokaler, fasiliteter og aktiviteter skal være åpen for flere og innvilges på en transparent og ikke-diskriminerende måte. Bedrifter som har finansiert minst 10 % av investeringskostnadene kan gis tilsvarende fortrinnsrett og mer gunstige betingelser på nærmere definerte vilkår (se GBER art. 27).

Betalingen som kreves for bruk av klyngens fasiliteter og for deltakelse i klyngens aktiviteter, skal tilsvare markedspris eller reflektere kostnadene.

Støtteformål investeringsstøtte:

Til etablering eller oppgradering av innovasjonsklynger.

Støtteberettigede kostnader:

Investeringer i materielle og immaterielle aktiva; fast eiendom, bygninger og anlegg, maskiner og utstyr (både nytt og brukt), samt immaterielle rettigheter (IPR) herunder patenter, lisenser, knowhow m.m.

Støtteintensitet:

Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader. Støtteintensiteten kan forhøyes med 5 % for innovasjonsklynger innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).

Støtteformål driftsstøtte:

Til drift av innovasjonsklynger i inntil 10 år (regnet fra første periode med driftstøtte).

Støtteberettigede kostnader:

Personal- og administrasjonskostnader (inkl. overhead kostnader), jf. finansieringshåndboka kap. 4.11, i tilknytning til:

- a) Tiltak i klyngen for å legge til rette for samarbeid, informasjonsutveksling og kanalisering/formidling av tilpassede forretningsstøtte tjenester.
- b) Markedsføring av klyngen med sikte på å øke andelen av nye virksomheter eller organisasjoner i klyngen og for å øke klyngens synlighet.
- c) Forvaltning av klyngens fasiliteter, organisering av utdannelsesprogrammer, workshops og konferanser for å stimulere til kunnskapsdeling, nettverksbygging og grenseoverskridende samarbeid.

Se i denne sammenheng internt notat av 02.09.2014 om [«EØS-Driftsstøtte til klynger»](#).

Støtteintensitet:

Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader i den perioden hvor støtten ytes.

5.3.4 Innovasjonsstøtte til SMB (GBER art. 28)

Støtteberettigede kostnader:

- a) Kostnader ved å oppnå, validere og beskytte patenter og andre immaterielle rettigheter.
- b) Kostnader ved å få utlånt høyt kvalifisert personell fra en forsknings- og kunnskapsformidlingsorganisasjon eller fra en stor bedrift, til å arbeide med forskning, utvikling og innovasjon i en nyopprettet funksjon i støttemottakers virksomhet forutsatt at dette ikke erstatter eksisterende personell.
- c) Kostnader til innovasjonsrådgivning og til innovasjonsstøttetjenester.

Definisjoner:

«Høyt kvalifisert personell»; personale med utdanning fra et universitet eller en høyere læringsinstitusjon og minst 5 års relevant faglig erfaring, som også kan omfatte doktorgradstudier.

«Innovasjonsrådgivning»; rådgivning, bistand og opplæring innenfor kunnskapsoverføring, anskaffelse, beskyttelse og utnyttelse av immaterielle rettigheter, og bruk av standarder og tilknyttet regelverk.

«Innovasjonsstøttetjenester»; anskaffelse av kontorplass, databaser, bibliotek, markedsundersøkelser, laboratorier, kvalitetsmerking, testing og sertifisering for å utvikle mer effektive produkter, produksjonsmetoder eller tjenester.

- Unntak: Innovasjonsstøtte på over EUR 5 mill. pr virksomhet pr prosjekt må notifiseres til ESA.
- Bedriftsstørrelse: Støtten kan kun gis til SMB, se kap. 6.
- Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader. Imidlertid er det anledning til å forhøye støttesatsen til 100 % for kostnader til innovasjonsrådgivning og innovasjonsstøttetjenester under forutsetning av at det samlede støttebeløp til slik rådgivning og slike tjenester ikke overstiger EUR 200 000 pr. bedrift innenfor en 3 års periode.

5.3.5 Støtte til prosess- og organisasjonsinnovasjon (GBER art. 29)

Definisjoner: «Prosessinnovasjon»; Innføring av en ny eller vesentlig forbedret produksjons- eller distribusjonsmetode (herunder vesentlige endringer i teknikk, utstyr eller software), med unntak av mindre endringer eller forbedringer, økning av produksjonskapasiteten eller evnen til å levere tjenester gjennom tilførsel av produksjon- eller logistikksystemer som i stor grad er lik det som allerede benyttes, avslutning av å benytte en prosess, ordinær refinansiering eller kapitalutvidelse, endringer som utelukkende skyldes skiftende faktorpriser, tilpasninger, lokalisering, vanlige sesong- og andre konjunktursvingninger og handel med nye og vesentlig forbedrede produkter.

«Organisasjonsinnovasjon»; implementering av en ny organisasjonsmetode i en bedrifts forretningsmodell, arbeidsplassorganisering eller eksterne forbindelser med unntak av endringer som er basert på organisasjonsmetoder som allerede er i bruk i bedriften, endret ledelsesstrategi, fusjoner og overtakelser, avslutning av å benytte en prosess, ordinær refinansiering eller kapitalutvidelser, endringer som utelukkende skyldes varierende faktorpriser, tilpasning, lokalisering, vanlige sesong og andre konjunktursvingninger samt handel med nye eller vesentlig forbedrede produkter.

Merknader: Art. 29 retter seg mot implementeringskostnader som oppstår i forbindelse med at man tar i bruk en ny organisasjonsmetode eller en ny (eller vesentlig forbedret) produksjons- eller distribusjonsmetode. Kostnadene til utvikling av f.eks. en ny produksjonsprosess må derimot holdes utenom kostnadsgrunnlaget i art. 29. Slike kostnader må eventuelt støttes under art. 25. Dette innebærer bl.a. at kostnader til prototype/pilotanlegg ikke kan støttes under art. 29.

Ønsker man en nærmere beskrivelse av innovasjonsbegrepet, er [Oslo-manualen](#) et nyttig verktøy.

Støtteberettigede kostnader:	Tilsvarende som under kap. 5.3.1 (GBER art. 25).
Unntak:	Støtte til prosess- og organisasjonsinnovasjon utover EUR 7,5 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notiseres til ESA.
Bedriftsstørrelse:	Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse, imidlertid slik at store bedrifter kan bare gis støtte dersom det er et reelt samarbeide med en SMB om den aktiviteten det blir gitt støtte til og SMB pådrar seg minst 30 % av de samlede støtteberettigede kostnadene.
Støtteintensitet:	Maksimalt 15 % av store bedrifters støtteberettigede kostnader og maksimalt 50 % av SMBs støtteberettigede kostnader.

5.3.6 Støtte til FoU i fiskeri- og akvakultursektoren (GBER art. 30)

Støtteformål:	Støtte til FoU-prosjekter som er av interesse for alle bedrifter i den aktuelle sektor eller delsektor.
Bedriftsstørrelse:	Støtten kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.
Støtteberettigede kostnader:	Tilsvarende som under kap. 5.3.1 (GBER art. 25).
Støtteintensitet:	Maksimal støttesats er 100 % av støtteberettigede kostnader.
Unntak:	FoU-prosjekt hvor tilskudd utgjør mer enn EUR 20 mill. pr prosjekt til industriell forskning, mer enn EUR 15 mill. pr prosjekt til eksperimentell utvikling eller mer enn EUR 7,5 mill. pr forstudie må notiseres til ESA.
Merknader:	Slik støtte skal ytes direkte til en forsknings- og kunnskapsformidlingsinstitusjon og må ikke omfatte direkte støtte, som ikke er forskningsrelatert, til bedrifter som fremstiller, foredler og markedsfører fiskeri- og akvakulturprodukter.

Før et prosjekt blir igangsatt skal følgende offentliggjøres på internett:

- informasjon om at prosjektet vil bli igangsatt,
- formålet med prosjektet,
- beregnet dato for offentliggjøring av forskningsresultatene og hvor på internett dette vil skje, og
- opplysning om at forskningsresultatene vil bli stilt gratis til disposisjon for alle bedrifter innenfor den aktuelle sektor.

Se nærmere detaljer i GBER art. 30 vedrørende offentliggjøring av forskningsresultatene mm.

Det fremgår av kap. 9 at alle statsstøttereglene som er beskrevet i denne veilederen kan benyttes overfor fiskerisektoren. Dette betyr at også de øvrige støttekategoriene under kap. 5 vil kunne benyttes.

5.4 Støtte til opplæring (GBER art. 31)

Støtteformål: Støtte til å dekke utgifter til opplæringstiltak i bedriften. For at tiltaket kan støttes, presiseres det at opplæringen må gå ut over obligatorisk opplæring eller videreutdanning som er pålagt av nasjonale myndigheter. Opplæringen må tilføre bedriften noe mer, dvs. innebære en kompetanseheving for bedriften. Opplæring som er å anse som del av den løpende driften, kan derfor ikke støttes. Det skilles ikke lenger mellom spesiell og generell opplæring.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.

Støtteberettigede kostnader:

- Personalutgifter til ekstern og/eller intern kursleder, jf. finansieringshåndboka kap. 4.11, for den tid disse deltar i opplæringsprosjektet.
- Kursleders og kursdeltakeres løpende utgifter, inkl. reiseutgifter og kost og losji.
- Kursmateriale etc.
- Verdiforringelse av verktøy og utstyr i det omfang og for den tid det utelukkende blir brukt til det aktuelle opplæringsprosjektet.
- Utgifter til veiledning og konsulenttjenester i forbindelse med opplæringsprosjektet.
- Personalutgifter for kursdeltakerne begrenset til timene som går med til kursdeltakelsen. Timer som går med til reise til/fra kurset kan medregnes. I tillegg kan man ta med direkte eller indirekte kostnader til gjennomføringen, herunder administrasjonskostnader og kostnader til leie av kurslokale i det omfang og for den tid de benyttes til prosjektet.

Unntak: Støttebeløp over EUR 2 mill. pr. prosjekt må notiseres til ESA.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsene kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus).

Merknader: Som nevnt ovenfor er det ikke anledning til å støtte opplæringstiltak som knytter seg til løpende drift. Dette innebærer at opplæringstiltak som er nødvendige for at de ansatte skal kunne utføre sine funksjoner i bedriften slik den p.t. er innrettet, ikke kan støttes. I slike tilfeller finner det ikke sted noen kompetanseheving for bedriften. Dersom opplæringen skjer i forbindelse med f. eks. et investeringsprosjekt hvor virksomheten legges om, vil det typisk være anledning til å støtte opplæringstiltak som gjør de ansatte i stand til å utføre nye/endrede arbeidsoppgaver.

Dersom et prosjekt har elementer av både løpende drift og kompetanseheving for bedriften, kan elementene som knytter seg til sistnevnte støttes som en adskilt del av opplæringsprosjektet. Er man i tvil om grensedragningen, bør JURI kontaktes. Generelt tilsier EU-kommisjonens praksis at det ikke skal stilles veldig strenge krav for å anse et opplæringsprosjekt som et kompetansehevende tiltak.

Dersom en bedrift har behov for kompetanse som det vanligvis er enkelt å få tak i, men som ikke er tilgjengelig innenfor rimelig avstand til hvor bedriften er lokalisert, kan et opplæringstiltak være støtteberettiget selv om tiltaket er nødvendig for bedriften slik den p.t. er innrettet. Opplæring for å tilføre bedriften slik "vanlig" kompetanse vil ikke gi en utilbørlig konkurransefordel,

men heller bidra til å fjerne en konkurranseulempe. Det vil dessuten bidra til å heve kompetansenivået i markedet totalt sett. JURI skal konsulteres i saker hvor det er aktuelt å gi slik støtte.

5.5 Støtte til miljøbeskyttelse (GBER art. 36 – 49)

5.5.1 Støtte til investeringer i tiltak for miljøbeskyttelse utover EU-standarder eller økt miljøbeskyttelsesnivå dersom det ikke finnes EU-standarder (GBER art. 36)

Støtteformål: Investeringer som går lenger i retning av miljøbeskyttelse enn lovpålagte miljøkrav i EU (selv om norske miljøkrav skulle være strengere), eller miljøbeskyttelse utover beste tilgjengelige teknologi, eller for å øke beskyttelsesnivået i mangel av EU-standarder.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.

Støtteberettigede kostnader: De miljøbeskyttelsesrelaterte kostnadene der disse klart kan identifiseres som en separat del av de samlede investeringskostnadene. I andre tilfeller må det foretas en beregning av merkostnadene sammenlignet med en tilsvarende mindre miljøvennlig investering som realistisk sett ville blitt gjennomført uten støtten.

Unntak: Det kan ikke gis støtte til prosjekter hvor det er usikkerhet ved om tiltaket gir høyere grad av miljøbeskyttelse.

Investeringer for å oppfylle standarder som er vedtatt, men ikke trådt i kraft, kan ikke støttes bortsett fra ved kjøp av nye transportmidler til vegtransport, jernbane og indre vannveier samt sjøtransport, som er i samsvar med vedtatte EU-standarder, hvis kjøpet skjer før disse standardene trer i kraft, og hvis de nye standardene, når de blir obligatoriske, ikke kommer til anvendelse på allerede anskaffede transportmidler.

Støttebeløp over EUR 15 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notiseres til ESA.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 40 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus). I tillegg kan støttesatsen forhøyes med 5 % innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).

5.5.2 Støtte til investering for tidlig tilpasning til EU- standarder (GBER art. 37)

Støtteformål: Investeringer som setter bedriften i stand til å oppfylle nye EU-standarder som øker miljøbeskyttelsen og som er vedtatt, men ennå ikke trådt i kraft. Standardene må være vedtatt og investeringen må være fullført senest ett år før standarden trer i kraft.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.

Støtteberettigede kostnader: Samme støtteberettigede kostnader som under kap. 5.5.1.

- Unntak:** Det kan ikke gis støtte til prosjekter hvor det er usikkerhet ved om tiltaket gir høyere grad av miljøbeskyttelse.
- Støttebeløp over EUR 15 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notifiseres til ESA.
- Støtteintensitet:** Hvis investeringen fullføres mer enn 3 år før standarden trer i kraft, er maksimal støttesats 10 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 5 % for mellomstore bedrifter og 10 % for små (SMB-bonus).
- Hvis investeringen fullføres fra 1-3 år før ikrafttreddelsen, er maksimal støttesats 5 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 5 % for mellomstore bedrifter og 10 % for små (SMB-bonus).
- I tillegg kan støttesatsen forhøyes med 5 % innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).

5.5.3 Støtte til investeringer i energieffektivisering (GBER art. 38)

- Støtteformål:** Investeringer som skal sette bedriften i stand til å oppnå mer effektiv energibruk.
- Bedriftsstørrelse:** Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.
- Støtteberettigede kostnader:** Samme støtteberettigede kostnader som under kap. 5.5.1. Dersom det ikke er noen alternativ investering, og prosjektet kun er rettet mot energieffektivisering, kan hele investeringen utgjøre støttegrunnlag.
- Unntak:** Støtte kan ikke gis til forbedringer som gjøres for å sikre at bedriften oppfyller standarder som er vedtatt, men ennå ikke trådt i kraft. En enkelt støttetildeling kan ikke overstige EUR 10 mill. uten notifisering til ESA.
- Støtteintensitet:** Maksimal støttesats er 30 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus).
- I tillegg kan støttesatsen forhøyes med 5 % innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).

5.5.4 Støtte til investeringer i høy-effektiv kraftvarmeproduksjon (GBER art. 40)

- Støtteformål:** Investering i ny, evt. oppgradering av eksisterende kapasitet for produksjon av varme og elektrisitet i en og samme prosess og som medfører energibesparelser i forhold til separat produksjon.
- Bedriftsstørrelse:** Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.
- Støtteberettigede kostnader:** De ekstra investeringskostnadene som er nødvendig for å oppnå et høyeffektivt kraftvarmeanlegg sammenlignet med referanseinvesteringen (konvensjonelle elektrisitets- eller varmeanlegg med samme kapasitet).
- Alternativt kostnadene til oppgradering til et høyere effektivitetsnivå, dersom det eksisterende anlegget allerede kan anses som høyeffektivt.

- Unntak: Støttebeløp over EUR 15 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notifiseres til ESA.
- Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 45 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus).
- I tillegg kan støttesatsen forhøyes med 5 % innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).
- Merknader: JURI bør kontaktes før støtte gis under dette formålet.

5.5.5 Støtte til investeringer for å fremme fornybare energikilder (GBER art. 41)

- Støtteformål: Investeringer for å fremme fornybare energikilder. Også investeringer til produksjon av biodrivstoff i henhold til bærekraftkriteriene kan støttes. Se [Direktiv 2009/28/EC – Fornybarhetsdirektivet](#), art. 17, pkt. 1–6.
- Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis til bedrifter uavhengig av størrelse.
- Støtteberettigede kostnader: Kun kostnader som er direkte knyttet til oppnåelsen av en høyere miljøbeskyttelse er støtteberettiget. Kostnadene fastsettes som følger:
- Kostnadene ved å investere i energiproduksjon fra fornybare kilder der disse kan identifiseres som en separat investering i de samlede investeringskostnadene, f.eks. som en klart identifiserbar tilleggskomponent til en allerede eksisterende enhet;
  - kostnadene ved å investere i energiproduksjon fra fornybare kilder der disse kan identifiseres ved å sammenligne med en mindre miljøvennlig investering som realistisk sett ville blitt gjennomført uten støtten;
  - For særskilte små anlegg hvor en mindre miljøvennlig investering ikke lar seg beregne i mangel av tilsvarende små anlegg, skal hele investeringen ved å oppnå større miljøbeskyttelse utgjøre de støtteberettigede kostnadene.
- Unntak: Støtte kan bare gis til nye anlegg, evt. ombygginger/oppgraderinger hvis dette gjelder betydelige deler av anlegget og forlenger forventet levetid. Støtte kan ikke innvilges til produksjon av biodrivstoff som er underlagt leveranse- eller innblandingskrav. Støtte kan heller ikke innvilges og utbetales etter at anlegget er i drift, og skal være uavhengig av anleggets driftsinntekter. Støttebeløp over EUR 15 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notifiseres til ESA.
- Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 45 % av støtteberettigede kostnader når kostnadene er beregnet i hht. bokstav a) eller b) ovenfor og 30 % når kostnadene er beregnet i hht. bokstav c). Støttesatsene kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus).
- I tillegg kan støttesatsen forhøyes med 5 % innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).
- Merknader: Til produksjon av biodrivstoff kan bare produksjon som benytter annet bærekraftig bioråstoff enn matbasert bioråstoff støttes (jf. Fornybarhetsdirektivet). Konvertering av eksisterende matbaserte biodrivstoffanlegg til avanserte biodrivstoffanlegg kan imidlertid støttes, forutsatt at den matbaserte produksjonen reduseres tilsvarende den nye kapasiteten.

Ved støtte til biovarmeanlegg inngår distribusjonsnettene i kostnadsgrunnlaget. I de tilfellene hvor distribusjonsnettene/rørsystemet utgjør mer enn 50 % av kostnadsgrunnlaget, benyttes ikke art. 41, men art. 46 (forutsatt at vilkårene for øvrig er oppfylt).

5.5.6 Støtte til investeringer i rensing av forurenset grunn (GBER art. 45)

- Støtteformål:** Utbedring av miljøskade ved rensing av grunn. Investeringen skal føre til at miljøskaden, herunder skade på jordkvaliteten eller på overflate- eller grunnvannskvaliteten, utbedres.
- Bedriftsstørrelse:** Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse.
- Støtteberettigede Kostnader:** Kostnadene som pådras ved rensingsarbeidet fratrukket beregnet verdiøkning på eiendommen. Dette gjelder enten kostnadene kan føres som anleggsaktiva i balansen eller ikke, så lenge det dreier seg om forurenset grunn.
- Unntak:** En støttetildeling kan ikke overstige EUR 20 mill. uten notifikasjon til ESA.
- Støtteintensitet:** Maksimal støttesats er 100 % av støtteberettigede kostnader.
- Merknader:** Hvis virksomheten eller personen som er ansvarlig for skaden kan identifiseres, skal støtte i utgangspunktet ikke gis. Hvis vedkommende ansvarlige ikke kan identifiseres eller det ikke er mulig for denne å bære kostnadene, kan den som påtar seg ansvaret for å utbedre skaden, motta støtte.

5.5.7 Støtte til investeringer i energieffektiv fjernvarme og fjernkjøling (GBER art. 46)

- Støtteformål:** Bygging av anlegg for energieffektiv fjernvarme og fjernkjøling.
- Bedriftsstørrelse:** Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse.
- Støtteberettigede kostnader:** For produksjonsanlegg: Merkostnadene ved bygging, utvidelse og oppgradering av en eller flere produksjonsenheter som skal fungere som energieffektive anlegg for fjernvarme og fjernkjøling, sammenlignet med konvensjonelle produksjonsanlegg.
- For distribusjonsnettverk: Investeringskostnadene knyttet til dette.
- Unntak:** Støttebeløp over EUR 15 mill. pr virksomhet pr prosjekt til produksjonsanlegg, og støttebeløp over EUR 20 mill. pr virksomhet pr prosjekt til distribusjonsnettverk må notifikasjon til ESA.
- Støtteintensitet:** For produksjonsanlegg: Maksimal støttesats er 45 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus).
- I tillegg kan støttesatsen forhøyes med 5 % innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).
- For distribusjonsnettverk: Støtten kan ikke overstige differansen mellom de støtteberettigede kostnadene og driftsoverskuddet. Beregnet driftsoverskudd

trekkes fra de støtteberettigede kostnadene i forkant eller i etterkant gjennom en tilbakebetalingsmekanisme.

Merknader: Investeringen (produksjonsanlegget) må være en integrert del av det energieffektive anlegget for fjernvarme og fjernkjøling.

5.5.8 Støtte til investeringer i gjenvinning og gjenbruk av avfall (GBER art. 47)

Støtteformål: Investeringer i anlegg for gjenvinning og gjenbruk av avfall fra andre virksomheter.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse.

Støtteberettigede kostnader: De ekstra investeringskostnadene som kreves for å oppnå bedre eller mer effektive gjenvinnings- eller gjenbruksanlegg, sammenlignet med konvensjonelle anlegg med samme kapasitet som ville ha blitt bygget uten støtten.

Unntak: Støtten skal ikke indirekte lette forurensere fra en byrde de skal bære i henhold til EU-lovgivningen eller en byrde som bør anses som en alminnelig kostnad ved virksomheten.

Støttebeløp over EUR 15 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notifiseres til ESA.

Støtteintensitet: Maksimal støttesats er 35 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus). I tillegg kan støttesatsen forhøyes med 5 % innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (regional-bonus).

Merknader: Det er et vilkår at de gjenvunnede eller resirkulerte materialene uten støtten ville blitt kastet eller behandlet på en mindre miljøvennlig måte. Støtte til andre aktiviteter for anvendelse av avfall enn gjenvinning kan ikke støttes. Investeringen må ikke bare øke etterspørselen etter gjenvinningsmaterialer uten samtidig å øke innsamlingen av dem. Investeringen må gå lenger enn dagens teknologi (state of the art). Dette vil normalt være investeringer i nye og innovative teknologier som er forbundet med teknologisk risiko og som ikke er oppskalering/optimalisering av eksisterende teknologi.

5.5.9 Støtte til investeringer i energiinfrastruktur (GBER art. 48)

Støtteformål: Investeringer i bygging og oppgradering av energiinfrastruktur innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse.

Støtteberettigede kostnader: Investeringskostnadene

Unntak: Investeringer for lagring av elektrisitet og gass faller utenfor. Det samme gjelder oljeinfrastruktur.

Støttebeløp over EUR 50 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notifiseres til ESA.

- Støtteintensitet:** Støttebeløpet kan ikke overstige differansen mellom de støtteberettigede kostnadene og driftsoverskuddet fra investeringen. Beregnet driftsoverskudd trekkes fra de støtteberettigede kostnadene i forkant eller i etterkant gjennom en tilbakebetalingsmekanisme.
- Merknader:** Energiinfrastrukturen må være underlagt full tariff- og tilgjengelighetsregulering i henhold til lovgivningen for det indre energimarkedet i EU som vi i all hovedsak er en del av.

5.5.10 Støtte til miljøstudier (GBER art. 49)

- Støtteformål:** Undersøkelser/studier, herunder energikalkyler (audits), som er direkte knyttet til investeringer omhandlet i punktene ovenfor.
- Bedriftsstørrelse:** Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse.
- Støtteberettigede kostnader:** Kostnadene knyttet til undersøkelsene/studiene.
- Unntak:** Støtte kan ikke gis til energikalkyler (audits) i store bedrifter som er utført som følge av en direktivforpliktelse, med mindre den utføres i tillegg til en obligatorisk kalkyle (audit).
- Støttebeløp over EUR 15 mill. pr. virksomhet pr. prosjekt må notifiseres til ESA.
- Støtteintensitet:** Maksimal støttesats er 50 % av støtteberettigede kostnader. Støttesatsen kan forhøyes med 10 % for mellomstore bedrifter og 20 % for små (SMB-bonus).

5.6 Støtte til kultur og kulturarv (GBER art. 53)

- Støtteformål/aktiviteter:** Investeringer eller drift knyttet til museer, arkiver, biblioteker, kultursentre og -steder, kino, teatre, operaer, konserthus, andre organisasjoner for utøvende kunst, filmarkiver og andre lignende infrastrukturer, organisasjoner og institusjoner på kunst- og kulturområdet; materiell kulturarv, herunder alle former for flyttbar og fast kulturarv og arkeologiske funnsteder, monumenter, historiske steder og bygninger samt naturarv som er knyttet til kulturarv eller er formelt anerkjent som kultur- eller naturarv av en offentlig myndighet; immateriell kulturarv i enhver form, herunder folkloristiske tradisjoner og håndverk; kunst- eller kulturarrangementer og forestillinger, festivaler, utstillinger og andre lignende kulturvirksomheter; utdanningsvirksomhet på kultur- og kunstrområdet samt til fremme av forståelsen for mangfold av kulturuttrykk og bevisstgjøring av den brede offentligheten, herunder ved bruk av nye teknologier; skrivning, redigering, produksjon, distribusjon, digitalisering og utgivelse av musikk og litteratur, herunder oversettelser.
- Bedriftsstørrelse:** Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse.
- Støtteberettigede kostnader:** Investeringer i materielle eller immaterielle aktiva, herunder bygging og bevaring av kulturell infrastruktur; erverv av kulturarv, herunder leasing, overføring av eiendomsrett eller fysisk flytting; sikring, bevaring, restaurering og rehabilitering av materiell og immateriell kulturarv; forbedring av allmennhetens tilgang til kulturarv, herunder digitalisering og andre nye

teknologier m.m.; kulturprosjekter, samarbeid, utvekslingsprogrammer og stipender, herunder kostnader til utvelgelse og reklame samt direkte prosjektkostnader.

Driftsstøtte til kulturinstitusjonens løpende eller periodiske virksomhet, herunder utstillinger, forestillinger og arrangementer o.l. som inngår i den vanlige driften; utdanningsvirksomhet på kultur- og kunstområdet samt til fremme av forståelsen for mangfold av kulturuttrykk gjennom programmer for utdanning og bevisstgjøring av offentligheten, herunder ved bruk av ny teknologi; forbedring av offentlighetens tilgang til kulturinstitusjonen eller kulturarvstedene og tilknyttet virksomhet inkl. kostnader for digitalisering mv.; driftskostnader direkte knyttet til kulturprosjektet eller – virksomheten; kostnader for personale som jobber for kulturinstitusjonen, kulturarvstedet eller for et prosjekt; rådgivnings- og støttetjenester fra eksterne konsulenter o.l. og som er et direkte resultat av prosjektet. Ang. utgivelse av musikk og litteratur er de støtteberettigede kostnadene knyttet til utgivelsen, herunder opphavsrettslige kostnader, oversettere og redaktører, andre redaksjonelle kostnader, kostnader for grafisk utforming og førtrykk mv.

Unntak: Aviser og tidsskrifter, trykt eller elektronisk kan ikke støttes.

Støttebeløp over EUR 150 mill. pr. prosjekt til investeringer, og støttebeløp over EUR 75 mill. pr. virksomhet pr. år til drift må notifiseres til ESA.

Støtteintensitet: Ved investeringsstøtte: Støttebeløpet kan ikke overstige differansen mellom de støtteberettigede kostnadene og driftsoverskuddet for investeringen. Driftsoverskuddet skal trekkes fra de støtteberettigede kostnadene på forhånd på grunnlag av rimelige forventninger, eller gjennom en tilbakebetalingsordning. Infrastrukturoperatøren kan beholde en rimelig fortjeneste i den relevante perioden.

Ved driftsstøtte: støtten kan ikke overstige det som er nødvendig for å dekke driftstapene og en rimelig fortjeneste i den relevante perioden. Dette skal sikres på forhånd på grunnlag av rimelige forventninger, eller gjennom en tilbakebetalingsordning. For støtte som ikke overstiger EUR 2 mill. kan det som alternativ til de to forannevnte beregningsmåtene, gis inntil 80 % av de støtteberettigede kostnadene.

Ved støtte til skriving og utgivelse av musikk og litteratur som nevnt i første avsnitt siste setning, skal høyeste støttebeløp ikke overstige verken differansen mellom de støtteberettigede kostnadene og prosjektets diskonterte inntekter eller 70 % av de støtteberettigede kostnadene.

5.7 Støtte til audiovisuelle arbeider (GBER art. 54)

Det er anledning til å gi støtte til en rekke former innenfor audiovisuelle arbeider. Dersom det skulle være aktuelt for IN å vurdere støtte til slike formål/aktiviteter henvises det til reglene i GBER art. 54. Ved behov for mer detaljert avklaring knyttet til konkrete støtteformål, kontakt JURI.

5.8 Støtte til sport og multifunksjonell rekreasjonsinfrastruktur (GBER art. 55)

Det er anledning til å gi støtte til en rekke tiltak og formål innenfor sport og multifunksjonell rekreasjonsinfrastruktur. Dersom det skulle være aktuelt for IN å vurdere støtte til slike formål/aktiviteter henvises det til reglene i GBER art. 55. Ved behov for mer detaljert avklaring knyttet til konkrete støtteformål, kontakt JURI.

5.9 Støtte til lokal infrastruktur (GBER art. 56)

Det er anledning til å gi støtte til en rekke tiltak og formål innenfor lokal infrastruktur. Dersom det skulle være aktuelt for IN å vurdere støtte til slike formål/aktiviteter henvises det til reglene i GBER art. 56. Ved behov for mer detaljert avklaring knyttet til konkrete støtteformål, kontakt JURI. Denne artikkelen kan være aktuell som et alternativ til regional investeringsstøtte, se kap. 5.1.

5.10 Støtte til regionale flyplasser (GBER art. 56 a)

Det kan gis investeringsstøtte til regionale flyplasser etter nærmere kriterier og bestemmelser. Det kan også gis driftsstøtte. Dersom det er aktuelt å gi støtte til regionale flyplasser henvises det til reglene i GBER art. 56 a ([se EU-kommisjonens forordning 2017/1084](#)). Ved behov for veiledning, kontakt JURI.

5.11 Støtte til havner (GBER art. 56 b og c)

Støtte kan gis til investeringsprosjekter i maritime- eller innlands havner ([se EU-kommisjonens forordning 2017/1084](#)).

Støtteformål: Bygging, utskiftninger, oppgradering av infrastrukturen og mudring i havner eller havneanløp

Definisjoner: Havneinfrastruktur: Infrastruktur og fasiliteter til levering av transportrelaterte havnetjenester, f.eks. kaiplasser til fortøyning av skip, kaimurer, moloer og flytebrygger i tidevannsområder, indre bassenger, oppfyllings- og innvinningsarealer, infrastruktur til alternative drivstoffer og infrastruktur til håndtering av drifts- og lasteavfall fra skip.

Havnefasiliteter: (Havnesuperstruktur) slik som fasiliteter til oppbevaring, bygninger (som pakkhus og terminalbygninger) samt mobilt utstyr (herunder kraner) i en havn for levering av transportrelaterte havnetjenester.

Havneanløp (tilgangsinfrastruktur): Enhver type infrastruktur som er nødvendig for å sikre tilgangen fra land, hav eller elv for brukere av en havn, eller i en havn slik som veier, jernbanespor, seilrender og sluser.

Mudring: Fjerning av avleiringer fra bunnen av vannveien til en havn eller i en havn. Som et mudringsprosjekt regnes et prosjekt som finner sted innenfor ett kalenderår.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse

Støtteberettigede kostnader: Investeringskostnader til bygging, utskiftninger og oppgradering, herunder planleggingskostnader, av havner eller havneanløp; kostnader til mudring.

- Unntak:** Støtte til prosjekter med prosjektkostnader over EUR 130 mill. må notiseres til ESA. Ikke-transportrelaterte kostnader, herunder kostnader til industriell produksjon, kontorer eller forretninger og havnefasiliteter, er ikke støtteberettiget.
- Støtteintensitet:** For investering i maritime havner: Inntil 100 % av støtteberettigede kostnader opp til EUR 20 mill. Ved prosjektkostnader mellom EUR 20 mill. og EUR 50 mill. kan det gis støtte med inntil 80 % av kostnadene, og når prosjektkostnadene er mellom EUR 50 mill. og EUR 130 mill., med inntil 60 %.
- For investering i maritime havneanløp og mudring: Inntil 100 % av de støtteberettigede kostnadene opp til EUR 130 mill.
- For investeringer i innlands havner, havneanløp og mudring: Inntil 100 % av godkjente kostnader opp til EUR 40 mill.
- For begge kategoriene gjelder at kostnadene ikke kan overstige differansen mellom de støtteberettigede kostnadene og driftsoverskuddet fra investeringen eller mudringstiltaket. Beregnet driftsoverskudd trekkes fra de støtteberettigede kostnadene i forkant, eller i etterkant gjennom en tilbakebetalingsmekanisme.
- Støttesatsen kan forhøyes med 5 % innenfor det distriktspolitiske virkeområdet (regional-bonus). (Gjelder ikke der det kan gis 100 % støtte.)
- For støtte som ikke overstiger henholdsvis EUR 5 mill. (maritime havner) og EUR 2 mill. (innlands havner), kan det som alternativ til ovenstående gis inntil 80 % av støtteberettigede kostnader.
- Merknader:** Enhver konsesjon på eller kontraktsinngåelse med tredjeperson for havneinfrastruktur eller havneanløp som har mottatt støtte, skal tildeles på et konkurransepreget, transparent, ikke-diskriminerende og ubetinget grunnlag.
- Havner som har fått støtte må være åpne for interesserte brukere på basis av like og ikke-diskriminerende markedsbetingelser.

6 DEFINISJON AV SMÅ OG MELLOMSTORE BEDRIFTER – SMB (GBER VEDLEGG 1)

6.1 Innledning

I statsstøtteregulverket skilles det mellom små, mellomstore og store bedrifter. Dette kapitlet redegjør for hovedreglene for når en bedrift kan klassifiseres som liten eller mellomstor. Definisjonen baseres på følgende tre kriterier:

- antall årsverk
- årlig omsetning
- årlig samlet balanse

6.2 Gjeldende terskelverdier for SMB

Terskelverdiene setter ytre rammer for hvor mange årsverk de ansatte i en virksomhet kan utføre og for hvor stor omsetningen eller balansen kan være for at virksomheten skal kunne klassifiseres som liten eller mellomstor.

Terskelverdier for små bedrifter:

- mindre enn 50 årsverk, og
- har en årlig omsetning som ikke overstiger EUR 10 mill. eller en balanse som ikke overstiger EUR 10 mill. (bedriften kan overstige én av verdiene for omsetning eller balanse, men ikke begge).

Terskelverdiene for mellomstore bedrifter:

- mindre enn 250 årsverk, og
- har en årlig omsetning som ikke overstiger EUR 50 mill. eller en balanse som ikke overstiger EUR 43 mill. (bedriften kan overstige én av verdiene for omsetning eller balanse, men ikke begge).

Dette betyr for eksempel at:

- en bedrift hvor de ansatte utfører 250 årsverk eller mer, ikke vil kunne være en SMB uavhengig av nivået på omsetning/balanse, og at
- en bedrift hvor de ansatte utfører mindre enn 250 årsverk, har en omsetning på EUR 51 mill. og en balanse på EUR 40 mill. etter omstendighetene vil kunne være en SMB, og at
- en bedrift som har en omsetning på EUR 51 mill. og en balanse på EUR 44 mill. ikke vil være en SMB, uavhengig av antall årsverk.

6.3 Tre kategorier av virksomheter

For å komme frem til hvilke data (antall årsverk og omsetning/balanse) som skal tas med i beregningen for å avgjøre om søkerbedriften (S) er liten, mellomstor eller stor må vi først avgjøre om S:

- er en uavhengig virksomhet, dvs. verken
- har en eller flere partnervirksomhet(er), eller
- har en eller flere tilknyttet(e) virksomhet(er).

Dersom S etter definisjonen anses for å være en uavhengig virksomhet skal man utelukkende ta hensyn til dataene i S. Har S derimot partnervirksomheter og/eller tilknyttede virksomheter, skal man også trekke inn henholdsvis en forholdsmessig andel eller 100 % av dataene i disse andre selskapene i vurderingen av om S er liten eller mellomstor.

6.3.1 Uavhengig virksomhet

Dersom S anses for å være en uavhengig virksomhet, skal man som nevnt ovenfor, utelukkende ta hensyn til antall årsverk og omsetning/balanse i S.

S er uavhengig:

- dersom S innehar mindre enn 25 % av kapitalen eller stemmerettighetene (den største legges til grunn) i en eller flere andre virksomheter, og/eller
- dersom andre virksomheter besitter mindre enn 25 % av kapitalen eller stemmerettighetene (den største legges til grunn) i S, eller
- dersom S ikke er tilknyttet en annen virksomhet gjennom en fysisk person, jf. kap. 6.3.3.

Unntak:

Bestemmende innflytelse

Det kan tenkes tilfeller hvor man holder seg innenfor 25 % grensen, men at S likevel ikke regnes som en uavhengig virksomhet. Dette gjelder hvor de andre virksomhetene er tilknyttede virksomheter, dvs hvor det foreligger et «bestemmende innflytelsesforhold» mellom disse. Se eksempel 4 under kap. 6.7.

Særskilte eier-/investorkategorier

Selv om 25 % grensen er overskredet, kan S likevel være en uavhengig virksomhet hvor stemmeretten/eierskapet innehas av følgende eier-/investorkategorier forutsatt at disse verken enkeltvis eller i fellesskap er tilknyttet S, dvs. har bestemmende innflytelse over S (se kap. 6.3.3):

- Offentlige investeringsselskaper (f.eks. Investinor AS og SIVA), venturekapitalselskaper og «business angels». (Hva angår «Business angels» skal finansiell deltakelse i en og samme virksomhet ikke overstige EUR 1,25 mill.).
- Universiteter eller non profit-forskningscentre. Merk at f.eks. stiftelser og andre som bl.a. driver med oppdragsforskning, i utgangspunktet ikke vil bli ansett som non profit-forskningscentre med mindre oppdragsforskningen er en separat del av virksomheten med adskilt regnskap, se notatet; Non-profit forskningscenter- «ikke økonomisk» virksomhet, som ligger i finansieringshåndbokens kap. 12.1.
- Institusjonelle investorer (f.eks. aksjefond, pensjonsfond o.l.), herunder regionale utviklingsfond (f.eks. såkornfond o.l). Normalt handles det stort på vegne av mange.
- Selvstyrende lokale myndigheter, for eksempel en kommune, med et årlig budsjett på mindre enn EUR 10 mill. og mindre enn 5000 innbyggere.

Forklaringer:

Venturekapitalselskap: er et privat equity-fond/venturekapitalinvesteringsfond som gjør det mulig for flere investorer å foreta kollektive investeringer (pooled investment) i egenkapitalinstrumenter (f.eks. aksjer) og egenkapitalrelaterte instrumenter (herunder kvasi-egenkapitalinstrumenter) i virksomheter. Vanligvis skjer investeringene i virksomheter som ikke er børsnotert. Venturekapitalselskaper investerer med tanke på at investeringene skal øke i verdi og deretter oppnå gevinst gjennom salg. Dette formålet fremgår gjerne av fondets vedtekter.

Venturekapital stilles typisk til rådighet til finansiering av nystartede små virksomheter med stort vekst- og ekspansjonspotensiale. Venturekapitalfond tilfører i tillegg ofte virksomheter verdifull ekspertise, kunnskap, forretningsforbindelser og strategisk rådgivning.

Merknader: «Corporate» venturekapitalselskaper omfattes ikke av noen av de angitte eier-/investorkategoriene som det er gjort unntak for ovenfor, herunder Venturekapitalselskaper. «Corporate» venturekapitalselskaper er regnet som alminnelige selskaper (f.eks. innenfor den farmasøytiske industri, transport- og energisektoren mv.) som i tillegg til hovedaktiviteten investerer i andre selskaper (som oftest nystartede) samtidig som de fortsetter sin ordinære virksomhet. (Equinor Venture AS kan være et eksempel).

«Business angels»: er privatpersoner som enten utelukkende investerer egne midler direkte i SMB eller alternativt via syndikater/konsortier hvor typisk en av deltakerne/«englene» har en lederrolle. «Business angels» har normalt ingen tidligere familierelasjoner med virksomhetene og treffer sine egne investeringsbeslutninger i stedet for at beslutningene treffes gjennom uavhengige forvaltere.

Syndikatets/konsortiets ledende deltaker/«angel» eller en «business angel» som har investert direkte, følger vanligvis investeringen aktivt og stiller sin kunnskap, erfaringer og støtte til disposisjon som en slags mentor.

Institusjonell Investor: EU har ikke gitt en offisiell definisjon av begrepet «Institusjonell Investor». Imidlertid dreier dette seg om investorer som handler med store mengder verdipapirer på vegne av mange små enkeltinvestorer og som ikke er direkte involvert i forvaltningen av virksomhetene det investeres i. Begrepet «institusjonell investor» henviser primært til forsikringsselskaper, pensjonsfond, banker og investeringsselskaper, som tar imot sparekapital og tilfører markedet kapital, men begrepet omfatter også andre former for institusjonelle formuer (f.eks. legatstiftelser, fond etc.) Som regel disponerer institusjonelle investorer en betydelig kapital og god investor-kompetanse.

Særlig om TTO (Transfer Technology Offices)

TTOer blir som regel etablert av offentlige sykehus og universiteter med formål å legge til rette for kommersialisering av interne forskningsresultater. Under et TTO blir det etablert oppstartbedrifter (start-ups) som skal stå for kommersialiseringen. Oppstartbedriftene er ved etableringen ofte 100 % eid av TTO, men etter hvert satses det på å få investorer inn i bedriftene, og aksjer selges ut til private. Så lenge TTO eier 100 %, er oppstartbedriften på samme måte som TTO å anse som ikke-økonomisk virksomhet som faller utenfor statsstøttereguleringen. Når IN mottar søknad om finansiering fra en oppstartbedrift, vil aksjer normalt være solgt og det blir spørsmål om dennes «SMB-status». JURI har i en konkret sak vurdert at et TTO kunne identifiseres med eiernes ikke-kommersielle forskningsvirksomheter og følgelig var omfattet av unntaket for «universiteter eller non-profit forskningssenter». Vesentlig for bedømmelsen var at inntektene fra TTO i sin helhet gikk tilbake til forskningen, noe som forutsetter 100 % eierskap av de offentlige forskningsinstitusjonene. Oppstartbedriftene kunne på denne bakgrunn karakteriseres som uavhengige når TTO eide 50 % eller mindre av aksjene. I tilfeller hvor TTO eier mer enn 50 % vil oppstartbedriften bli karakterisert som stor. JURI kan kontaktes i forbindelse med tildeling av støtte til oppstartbedrifter hvor søker eies mellom 25 og 50 % av et TTO som eies med 100 % av offentlige forskningsinstitusjoner. Ved andre eierskapskombinasjoner følges den vanlige SMB-definisjonen, jf. ovenfor.

6.3.2 Partnervirksomheter

Dersom S har partnervirksomheter må man ved fastsettelsen av bedriftsstørrelsen legge sammen dataene i S med en prosentandel av dataene i partnervirksomhetene. Dette gjelder både årsverk og omsetning/balanse. Prosentandelen bestemmes av eier- eller stemmeforholdet.

S har en partnervirksomhet dersom den besitter f.o.m. 25 % t.o.m. 50 % av kapitalen eller stemmerettighetene i en annen virksomhet, og/eller en annen virksomhet besitter f.o.m. 25 % t.o.m. 50 % av kapitalen eller stemmerettighetene i S.

Unntak:

Bestemmende innflytelse

Dersom den andre virksomheten har «bestemmende innflytelse» over S eller S har «bestemmende innflytelse» over den andre virksomheten, anses virksomhetene som tilknyttede virksomheter, ikke som partnervirksomheter, se kap. 6.3.3.

Stemmerettigheter må være knyttet til eierskap

Etter definisjonen av partnervirksomheter skal man ikke ta hensyn til stemmerettigheter som ikke er knyttet til eierskap. Dette betyr f.eks. at virksomheter som har stemmerettigheter f.o.m. 25 % t.o.m. 50 % i stiftelser eller medlemsforeninger ikke anses som partnervirksomheter.

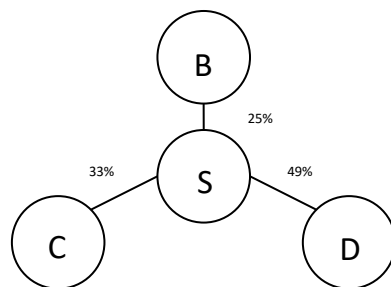
Særskilte eier-/investorkategorier

Dersom venturekapitalselskaper mv som nevnt i kap. 6.3.1 besitter f.o.m. 25 % t.o.m. 50 % av kapitalen eller stemmerettighetene i S, anses dette ikke for en partnervirksomhet.

Merknader:

- Det er bare den første av flere etterfølgende partnervirksomheter som skal tas med i beregningen. Se eksempel 3 og 5 under kap. 6.7.
- Tilknyttede virksomheter til partnere til S skal tas med forholdsmessig i beregningen av virksomhetens størrelse. Se eksempel 3 under kap. 6.7.
- Tilknyttede virksomheter til partnere til virksomheter som er tilknyttet S skal ikke tas med i beregningen. Se eksempel 5 under kap. 6.7.
- En virksomhet vil ikke være en SMB dersom 25 % eller mer av eierskapet eller stemmene innehas av ett eller flere offentlige organer (f.eks. en kommune), enkeltvis eller sammen med flere (f.eks. fylkeskommune og kommune), direkte eller indirekte, (dvs. se på det totale offentlige eierskap). Se likevel unntakene i kap. 6.3.1 for selvstyrende lokale myndigheter, for eksempel en kommune, med et årlig budsjett på mindre enn EUR 10 mill. og mindre enn 5000 innbyggere.

Eksempel:

Når S eier 33 % av C og 49 % av D, og B eier 25 % av S blir regnestykket for henholdsvis ansatte og for de finansielle data som følger:

Totale verdier = 100 % av S + 25 % av B + 33 % av C + 49 % av D

6.3.3 Tilknyttede virksomheter

Dersom S er tilknyttet en eller flere virksomheter må man ved fastsettelse av virksomhetens størrelse, legge sammen dataene i S med 100 % av dataene i de tilknyttede virksomheter. Dette gjelder både årsverk og omsetning/balanse.

Det foreligger et tilknytningsforhold dersom S selv har bestemmende innflytelse over en annen virksomhet eller hvor en annen virksomhet har bestemmende innflytelse over S. Virksomheter i et konsern er typisk tilknyttede virksomheter. I tilfeller hvor virksomheter er tilknyttet i flere sammenhengende ledd skal verdiene av alle virksomhetene legges sammen. Se eksempel 2 under kap. 6.7.

- Merknader:
- Bestemmende innflytelse over annen virksomhet vil man som oftest ha gjennom et dominerende eierskap som for eksempel 51 % av aksjene i et selskap. Det er imidlertid ikke noe krav om at den bestemmende innflytelsen er knyttet til et eierskap. Rett til bestemmende innflytelse kan for eksempel være gitt noen gjennom avtale med eierne eller være fastsatt i virksomhetens vedtekter.
  - Partnere til virksomheter som er tilknyttet S skal tas med forholdsmessig i beregningen av virksomhetens størrelse. Se eksempel 2 under kap. 6.7.
  - Tilknyttede virksomheter til partnere som nevnt i foregående kulepunkt skal ikke tas med i beregningen. Se eksempel 5 under kap. 6.7.
  - I tilfeller hvor en fysisk person eller en gruppe av fysiske personer som «opptrer i fellesskap» har bestemmende innflytelse over S skal også verdiene i de andre virksomheter som denne personen eller gruppen av fysiske personer har bestemmende innflytelse over tas med i beregningen av virksomhetens størrelse. Dette gjelder imidlertid bare hvor virksomhetene utøver aktiviteter på «samme relevante marked eller på tilgrensende markeder». Som tilgrensende marked regnes markedet for et produkt eller en tjenesteytelse i et tidligere eller senere markedsledd/ledd i verdikjeden. Se forklaring nedenfor på hva som kan ligge i «opptrer i fellesskap» og i «tilgrenset/relevant marked».

Forklaringer:

«Bestemmende innflytelse»: vil anses å foreligge når er virksomhets finansielle og operasjonelle strategier/beslutninger påvirkes i retning av interessene til en annen virksomhet.

Det kan både være offentlige organer, private aktører (uavhengig av rettslig form) og fysiske personer som kan anses å være virksomheter med «bestemmende innflytelse» i denne sammenheng.

Nedenfor gis noen eksempler på forhold som kan tale for at det foreligger «bestemmende innflytelse»:

- En aksjonær kan nedlegge veto mot virksomhetens strategiske beslutninger uten selv å kunne tvinge igjennom slike beslutninger. En slik vetorett skal gjelde virksomhetens strategiske beslutninger rundt økonomisk- og forretningsmessig policy og skal således være mer omfattende enn den ordinære vetoretten (minoritetsvernet) som minoritetsaksjonærene har i henhold til aksjeloven mv. Vetorett som kan gi kontroll vil typisk være beslutninger angående budsjetter, forretningsplaner, større investeringer eller utnevning av ledelsen.
- En minoritetsaksjepost vil kunne ha bestemmende innflytelse på rettslig grunnlag ved at vedtektene knytter særlige rettigheter til en aksjepost («A-aksjer» og «B-aksjer»). F.eks. kan det

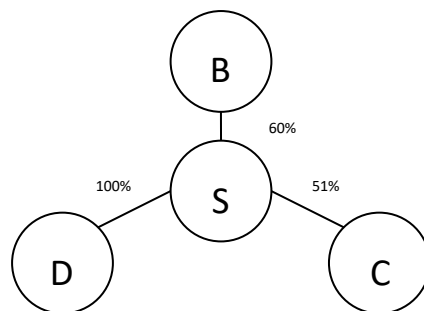
fremgå av vedtektene at en bestemt minoritetsaksjeklasse har rett til å velge mer enn halvparten av styremedlemmene og gjennom dette få avgjørende innflytelse på virksomhetens strategiske forretningsførsel.

- Det kan være makt/innflytelse som oppnås gjennom langsiktige avtaler som fører til en kontroll med den andre virksomhetens ledelse og ressurser som tilsvarer den kontrollen som oppnås gjennom erverv av aksjer eller aktiva. Eksempler på dette kan være avtaler/forpliktelser om hvordan virksomhetene skal organiseres eller andre typer avtaler som f.eks. går på utleie av virksomheten hvor leier gis kontroll over ledelse og ressurser selv om det ikke skjer noen overføring av eiendomsrettigheter eller aksjer.
- Veldig viktige langsiktige leveringsavtaler eller kreditt fra leverandører eller kunder i kombinasjon med strukturelle forbindelser kan også gi «bestemmende innflytelse».

«Tilgrenset/relevant marked»: beslektede- eller tilgrensede markeder er markeder hvor produktene eller tjenestene er komplementære eller tilhører et produktsortiment som vanligvis kjøpes av samme kundegruppe til samme anvendelsesformål. Vertikale forbindelser i en verdikjede skal også tas i betraktning. Med et relevant marked forstås markeder for alle liknende/konkurrerende produkter og/eller tjenester som fremstår som alternativer basert på egenskaper, pris og anvendelsesformål.

«Opptrer i fellesskap»: i relasjon til fysiske personer, så har familietilknytning blitt ansett for å være nok til å fastslå at personene har opptrådt i fellesskap. Det samme gjelder for fysiske personer som ikke er i familie, men som samarbeider om å utøve innflytelse over virksomhetenes kommersielle beslutninger. Dette gjelder selv om det ikke foreligger et kontraktsforhold mellom de fysiske personene.

Eksempel:

Når S eier 51 % av C og 100 % av D, og B eier 60 % av S blir regnestykket av ansatte og de finansielle data som følger:

Totale verdier = 100 % av S + 100 % av B + 100 % av C + 100 % av D.

6.4 Tidspunktet for beregning/referanseperiode

6.4.1 Siste reviderte årsregnskap

Det er i utgangspunktet tallene i bedriftens siste reviderte årsregnskap som skal legges til grunn ved fastsettelsen av antall ansatte/årsverk og omsetning/ balanse. Skal f.eks. IN gi støtte til en bedrift i

april 2020 som ennå ikke har et revidert årsregnskap for 2019, må vi benytte tallene i årsregnskapet for 2018.

For nyetablerte virksomheter som ennå ikke har avsluttende regnskaper, må terskelverdiene fastsettes etter beste skjønn basert på foreløpige tall.

6.4.2 Endringer av terskeltall

Det skal først tas hensyn til endringer i søkerbedriftens terskeltall for antall årsverk og omsetning/balanse når endringene har vedvart i to sammenhengende år. Dette kan f.eks. bety at en søkerbedrift som etter siste års reviderte årsregnskap har terskeltall som kvalifiserer for SMB-status likevel ikke skal behandles av IN som SMB fordi den etter foregående regnskapsår hadde status som stor. (Når vi skal vurdere om søkerbedriften har status som enten SMB eller stor, vil også terskeltallene fra eventuelle partnere/tilknyttede virksomheter for de respektive årene bli tatt med i beregningen).

6.4.3 Endringer i eierskap

Det er eierforholdene til søkerbedriften på vedtakstidspunktet som skal være bestemmende for hvilke bedrifter som skal inngå i statusvurderingen, både for siste og tidligere år. Dette betyr at det er terskeltallene til nåværende partnere/tilknyttede virksomheter som skal inngå i vurderingen også for tidligere år.

F.eks. vil dette kunne innebære at en søkerbedrift som i årevis har hatt SMB-status umiddelbart vil endre status dersom denne skulle bli oppkjøpt av en stor, og motsatt vil en søkerbedrift som i årevis har vært eiet av en stor bedrift umiddelbart kunne få SMB-status hvis aksjene selges til en SMB-bedrift.

6.4.4 EUR-kurs ved beregning

Det er gjennomsnittskursen for det enkelte år som skal legges til grunn ved fastsettelsen av omsetning og balanse. Gjennomsnittskursen hentes fra den Europeiske sentralbanken (ECB) via denne lenken:

https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/index.en.html.

6.4.5 Endringer i terskeltall og/eller eierskap før utbetaling

Forholdene på vedtakstidspunktet er utgangspunktet for SMB-vurderingen. Eventuelle endringer i bedriftens status fra SMB til stor eller motsatt vei før utbetaling har skjedd men etter at vedtaket om støtte er meddelt, vil derfor normalt ikke påvirke støttetildelingen. Ved mistanke om «tvilsomme» tilpasninger/omgåelser av EØS-regelverket fra bedriftens side bør dog JURI kontaktes. Dersom IN på vedtakstidspunktet er kjent med at endringer vil finne sted på eiersiden før utbetaling, vil de oppdaterte/reelle eierforholdene måtte legges til grunn. Dette vil f.eks. være tilfelle når IN forutsetter at søkerbedriften tilføres aksjekapital som innebærer endringer i eiersammensetningen med relevans for SMB-vurderingen.

6.5 Beregning av antall ansatte/årsverk

Terskelverdiene for antall ansatte tar utgangspunkt i hele årsverk. Overfor deltidsansatte og personer som ikke har arbeidet hele året og overfor sesongarbeidere skal man legge til grunn beregnede andeler av et årsverk.

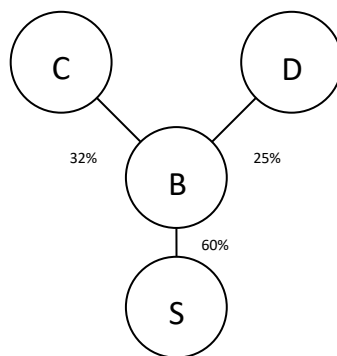
6.6 Konsoliderte regnskaper

Som nevnt må man for å kunne fastsette S sin status som SMB eller stor bedrift, også ta hensyn til antall ansatte og omsetning/ balanse i partnervirksomheter og tilknyttede virksomheter. Det er i utgangspunktet konsoliderte tall for konsern som skal benyttes. I saker hvor det ikke foreligger konsoliderte konserntall, benyttes tallene for hver enkelt bedrift. Dette gjelder både hvor den enkelte bedrift har et konsolidert konsernregnskap og i saker hvor den enkelte bedrift inngår i et konsolidert konsernregnskap. Dette vil kunne gi lavere samlede omsetnings- og balansetall ved at omsetning og andre mellomværende internt i konsernet blir eliminert.

6.7 Forskjellige eksempler

Eksempelene som følger nedenfor, vil stort sett gi løsning på hvordan de fleste eiersammensetninger skal beregnes i praksis. Merk at eksemplene kan gi forskjellig løsning hvis man bruker dem delvis, samlet eller i kombinasjon avhengig av hvordan eiersammensetningen i den aktuelle sak er.

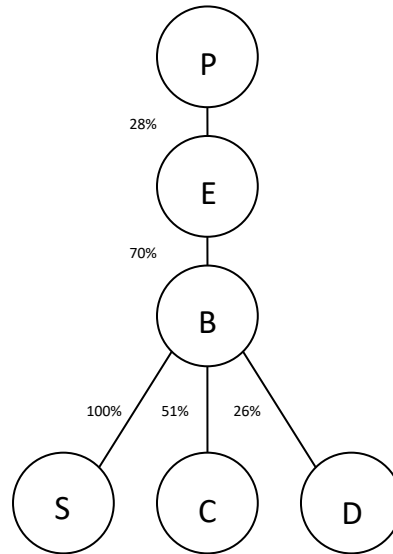
Eksempel 1

S er tilknyttet B som eier 60 % av S. Imidlertid har B to partnervirksomheter C og D som eier henholdsvis 32 % og 25 % av B. Regnestykket blir som følger:

Totale verdier: 100 % av S + 100 % av (B + 32 % av C + 25 % av D).

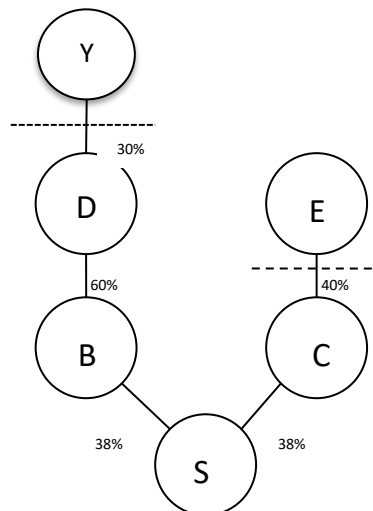
Eksempel 2

S er tilknyttet B ved at B eier 100 % av S. B og C er tilknyttede virksomheter ved at B eier 51 % av C. B og E er tilknyttede virksomheter ved at E eier 70 % av B. B og D er partnere ved at B eier 26 % av D. E og P er partnere ved at P eier 28 % av E.

Totale verdier: 100 % av S + 100 % [av B + 100 % av C + 26 % av D + 100 % av (E + 28 % av P)].

Eksempel 3

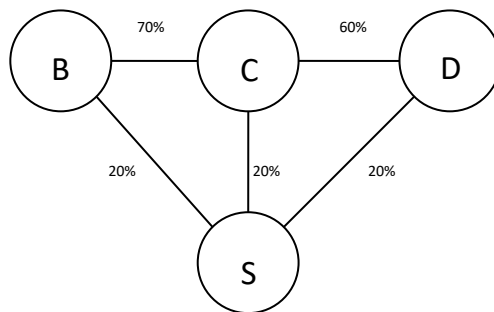

B og C er begge partnere til S fordi de eier hver 38 % av S. B er tilknyttet D gjennom at D eier 60 % av B. D og Y er partnere ved at Y eier 30 % av D. C og E er partnere ved at E eier 40 % av C. Regnestykket blir som følger:

Totale verdier: 100 % av S + 38 % av (B+ 100 % av D) + 38 % av C. (Legg merke til at vi ikke tar med E og Y).

Merk: Regnestykket over vil bli det samme uavhengig av hvilken kategori E tilhører, om det er en bedrift eller f.eks. det offentlige har ingen betydning i denne sammenheng.

Eksempel 4

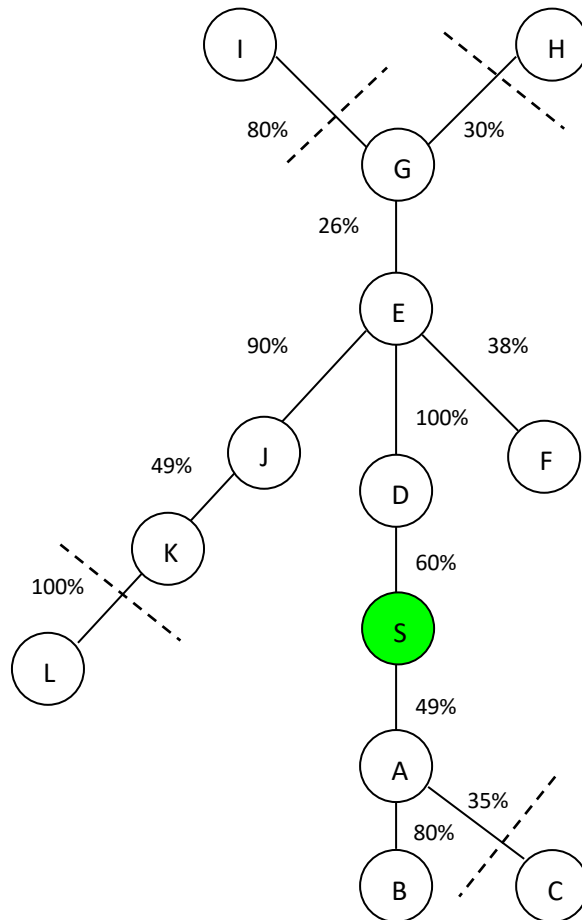

S eies bl.a. av tre selskaper B, C og D med 20 % hver. Disse eierne er tilknyttet hverandre ved at B eier 70 % av C, og C eier 60 % av D. Disse former således en gruppe av tilknyttede virksomheter.

Regnestykket blir som følger:

Totale verdier: 100 % av S + 100 % av B + 100 % av C + 100 % av D.

Eksempel 5

D er tilknyttet S ved at D eier 60 % av S. E er tilknyttet D ved at E eier 100 % av D. E og F er partnere ved at E eier 38 % av F. J er tilknyttet E ved at E eier 90 % av J. K og J er partnere ved at J eier 49 % av K. L er tilknyttet K ved at K eier 100 % av L. G og E er partnere ved at G eier 26 % av E. H og G er partnere ved at H eier 30 % av G. I er tilknyttet G ved at I eier 80 % av G. A og S er partnere ved at S eier 49 % av A. C og A er partnere ved at A eier 35 % av C. B er tilknyttet A ved at A eier 80 % av B. Regnestykket blir som følger:

Totale verdier: 100 % av S + 100 % av D + 100 % av (E + 38 % av F + 100 % av J + 49 % av K + 26 % av G) + 49 % av (A + 100 % av B). (Legg merke til at verdiene i C, H, I og L ikke tas med).

6.8 SMB-Definisjonen på dansk og engelsk

Gjennomgangen ovenfor omfatter bare hovedreglene fra den gjeldende SMB-definisjonen. For spesielle problemstillinger kan det være nødvendig å gå til den fullstendige SMB-definisjonen eller kontakte JURI:

[EUs alminnelige gruppeunntak \(GBER\)](#) (se SMB-definisjonen i vedlegg 1)

[EUs brukerveiledning av SMB-definisjonen](#)

7 BAGATELMESSIG STØTTE ([COMMISSION REGULATION \(EU\) NO 1407/2013](#))

7.1 Generelt

Dette er støtte av et omfang som ikke anses å påvirke konkurransen eller handelen mellom EØS-landene og defineres derfor ikke som statsstøtte etter EØS-avtalen art. 61.

Støtteformål: Alle formål med visse unntak som nevnt nedenfor.

Bedriftsstørrelse: Støtte kan gis uavhengig av bedriftsstørrelse.

Støtteberettigede kostnader: Bagatellmessig støtte kan gis til alle typer kostnader med visse unntak som nevnt nedenfor. INs garantier gis etter reglene for bagatellmessig støtte dersom de ikke faller innenfor regelverket for etablering og oppstart, jf. kap. 5.2.5.

Unntak: Det kan ikke gis støtte til eksport, se definisjonen av eksportstøtte i kap. 4.2.1. Alle eksportfremmende tiltak i tråd med retningslinjene for SMB-støtte, jf. kap. 5.2.2 og 5.2.3, kan imidlertid støttes.

Tilskudd og rentestøtte kan gis uavhengig av økonomisk stilling, dvs. selv om bedriften skulle være «i vanskeligheter», mens bagatellstøtte i form av lån og garantier ikke kan gis dersom støttemottaker er insolvent. Det kan heller ikke gis lån eller garantier til store bedrifter med dårligere kredittrating enn B- (tilsvarer vår driftsrisiko C, slik at vi ikke kan gi bagatellstøtte til store bedrifter med beregnet driftsrisiko C- og D i Buster).

Støtteintensitet: Et foretak kan motta inntil EUR 200 000 over et tidsrom på tre regnskapsår. Beløpet gjelder per medlemsland og foretak, f.eks. vil et og samme konsern kunne motta EUR 200 000 i Norge og EUR 200 000 i Sverige. Se definisjonen på foretak i bagatellstøttesammenheng nedenfor. Eurokursen pr. vedtaksdato skal benyttes. Maksimal støtte innenfor veitransportsektorene er begrenset til EUR 100 000 for samme periode. Bagatellstøtte kan i prinsippet utgjøre 100 % av de aktuelle kostnadene.

Merknader: Støtte etter bagatellreglene bør kun gis der det aktuelle prosjektet, de aktuelle utgiftene eller søkeren er avskåret fra å kunne motta støtte etter de øvrige statsstøttereglene. Dette for å unngå at bedriftens "kvote" etter bagatellreglene brukes unødig. For landbruksmidler som ikke omfattes av landbruksunntaket, og ikke er notifisert/meldt til ESA, se kap. 8.

For hver nye tildeling av bagatellmessig støtte er det nødvendig å fastsette samlet bagatellmessig støtte tildelt til foretaket i vedtaksåret og de to foregående regnskapsårene. Man skal ta hensyn til all bagatellmessig støtte som er innvilget i denne perioden uavhengig av når støtten faktisk har blitt utbetalt, med mindre støttetildelingen er annullert.

Bagatellmessig støtte er knyttet til foretak og ikke prosjekt. Dette betyr at slik støtte gitt til et prosjekt i et foretak, vil begrense foretakets muligheter til å få bagatellmessig støtte til et hvilket som helst nytt prosjekt i inneværende pluss de to etterfølgende regnskapsårene. Eurokursen pr. historisk vedtaksdato skal benyttes ved beregningen.

7.1.1 Definisjon av foretak

Et foretak er en økonomisk enhet (virksomhet). Foretaksbegrepet omfatter i bagatellstøttesammenheng også to eller flere enheter/rettssubjekter som har en av følgende relasjoner:

- a) En bedrift har et flertall av aksjene eller stemmerettighetene i et annet;
- b) En bedrift har rett til å utpeke eller fjerne et flertall av styremedlemmene i en annen
- c) En bedrift utøver dominerende innflytelse over en annen ifølge aksjonæravtale, vedtekter ell.
- d) En bedrift som er aksjonær i en annen, innehar flertallet av stemmerettighetene i den andre i henhold til aksjonæravtale.

Nevnte relasjoner vil typisk foreligge i konsernforhold.

Begrepet «ett foretak» omfatter tilfeller der en av relasjonene beskrevet ovenfor går gjennom ett eller flere rettssubjekter.

7.1.2 «Topping»

Bagatellmessig støtte kan ikke benyttes til å «toppe» annen støtte som blir beskrevet i kap. 5 utover gjeldende maksimalsatser til de samme støtteberettigete kostnadene. Se mer om dette under kap. 11.

7.1.3 «Prosedyreregler»

Før IN utbetaler støtte etter bagatellreglene, skal vi ha innhentet skriftlig erklæring, eventuelt i elektronisk form, fra støttemottaker om all annen bagatellmessig støtte som bedriften/konsernet har fått tilbud om i inneværende og de to foregående regnskapsårene.

Mottaker av bagatellmessig støtte skal i tilsagnsbrevet gjøres oppmerksom på at støtten er gitt i henhold til disse reglene og beløpet skal fremgå av tilbudsbrevet. Skjema for utfylling av tidligere tildelt bagatellstøtte skal sendes ut senest sammen med tilbudsbrevet. Det er utarbeidet et standardisert særvilkår i SOPP «EØS – Bagatellmessig støtte» som skal benyttes i slike saker.

7.1.4 Redusert arbeidsgiveravgift

Innenfor store deler av det distriktpolitiske virkeområdet nyter arbeidsgivere godt av redusert arbeidsgiveravgift. (Differensiert arbeidsgiveravgift innenfor ulike avgiftssoner). Dette er en støtteordning som faller inn under ESA retningslinjer for regionalstøtte. Det er imidlertid slik at i avgiftssone la blir den reduserte arbeidsgiveravgiften (fribeløpsordningen) gitt som bagatellmessig støtte. Dette bør kundeansvarlig være klar over dersom det vurderes å gi bedrifter i disse områdene ytterligere bagatellmessig støtte. [Les mer om avgiftssonene her.](#)

8 LANDBRUK

8.1 Landbruksunntaket

Landsbrukssektoren faller i utgangspunktet utenfor EØS-avtalen. Dette følger av EØS-avtalens art. 8 hvor det fremgår at EØS-avtalen er begrenset til å omfatte varer som hører inn under tolltariffens kap. 25 til 97, dvs. annet enn landbruksvarer. Varer som er opplistet i de 24 første kapitlene i tolltariffen, dvs. primærprodukter i landbruket, faller dermed utenfor EØS-avtalen.

Dette betyr at vi ikke trenger å ta hensyn til EØS-avtalens statsstøtteregler ved tildeling av støtte som subsidierer primærprodukter i landbruket. Så langt det er innenfor nasjonale regler kan vi, uavhengig av EØS-avtalen, dermed gi alle former for støtte som direkte eller indirekte subsidierer slike produkter. Dette kan f.eks. være støtte til

- investeringer i bygninger og redskap,
- dekning av løpende driftsutgifter,
- distribusjon og utsalg, og
- bearbeiding, herunder industriell bearbeiding, se dog unntak i kap. 8.3.

Eksempler fra tolltariffen som ikke reguleres av EØS- avtalen:

Kap. 1	«Levende dyr»
Kap. 2	«Kjøtt»
Kap. 6	«Levende Trær»
Kap. 10	«Korn»

Eksempler fra tolltariffen som reguleres av EØS- avtalen:

Kap. 31	«Gjødsel»
Kap. 41	«Rå huder og skinn samt lær»
Kap. 43	«Pelsskinn og varer derav»
Kap. 44	«Tre og trevarer, trekull»
Kap. 51	«Ull, fine eller grove dyrehår»
Kap. 73	«Varer av jern eller stål»

8.2 Tilleggsnæringer innenfor landbruket

For tilleggsnæringer/tjenester innenfor landbrukssektoren som ikke er nært knyttet til «primærprodukter i landbruket», vil det kunne oppstå vanskelige grensetilfeller mot EØS-avtalen. For eksempel vil EØS-avtalen i utgangspunktet omfatte støtte til følgende virksomheter på et gårdsbruk:

- grønn omsorg/inn på tunet
- camping
- smie
- gårdsturisme,
- jaktutleie/jaktguiding
- kafédrift
- rideskole
- tilrettelegging for hytteutbygging

8.3 Visse bearbeidede landbruksprodukter faller innenfor EØS-avtalen

Det fremgår av EØS-avtalens art. 8 at varer som er oppført i [protokoll 3 til EØS-avtalen](#), dvs. visse bearbeidede landbruksprodukter, skal være omfattet av EØS-avtalen. Dette betyr at EØS-avtalens statsstøtteregler skal følges for all støtte som er direkte eller indirekte subsidierer produkter som er oppført i nevnte protokoll.

Eksempler på produkter i protokoll 3:

«Brød, kaker, kjeks og annet bakverk .....» (posisjon 1905 i tolltariffen)

«Spise-is» (posisjon 2105 i tolltariffen)

«Syltetøy, fruktgele, marmelade .....» (posisjon 2007 i tolltariffen)

«yoghurt med innhold av smaksstoff eller med innhold av frukt, nøtter, bær eller kakao» (posisjon 0403 i tolltariffen)

Eksempel fra protokoll 3:

1901		Maltekstrakt; næringsmidler av mel, stivelse eller maltekstrakt, som ikke inneholder kakao eller inneholder mindre enn 40 vektprosent kakao, beregnet av en helt fettfri basis, ikke nevnt eller innbefattet annet sted; næringsmidler av varer som hører under posisjonene 04.01 - 04.04, og som ikke inneholder kakao eller inneholder mindre enn 5 vektprosent kakao, beregnet av en helt fettfri basis, ikke nevnt eller innbefattet annet sted.
1902		Pasta, også kokt eller fylt (med kjøtt eller andre produkter) eller tilberedt på annen måte, f.eks. spaghetti, makaroni, nudler, lasagne, gnocchi, ravioli, cannelloni; couscous, også tilberedt.
		- ukokt pasta, ikke fylt eller tilberedt på annen måte:
	11	- - med innhold av egg
	19	- - ellers
	20	- fylt pasta, også kokt eller tilberedt på annen måte:
	ex 20	- - andre enn varer fylt med mer enn 20 vektprosent pølser, kjøtt eller slakteavfall, eller blandinger derav
	30	- annen pasta
	40	- couscous

Forklaring:

Venstre kolonne viser tollposisjon, andre kolonne viser underposisjon og høyre kolonne viser varebeskrivelse. Ex foran en underposisjon betyr ekstrakt mao. deler av underposisjonen.

1901 – alle varer som klassifiseres under tollposisjon 1901 er omfattet av protokoll 3.

1902 – alle varer som klassifiseres i underposisjonene er omfattet av protokoll 3. Dette betyr at underposisjonene er en presisering/begrensning av tollposisjonen.

For å avgjøre eksakt hvilke varer som omfattes kan det være nyttig å lese protokoll 3 i sammenheng med [tolltariffen](#).

Dersom du har spørsmål til forståelsen av protokoll 3, vil disse kunne besvares av Eksportsenteret i IN.⁴

8.4 Bruk av INs landbruksvirkemidler i saker som faller innenfor EØS-avtalen

Når EØS-avtalen kommer til anvendelse innenfor landbruket, skal støtten gis i overensstemmelse med reglene om bagatellmessig støtte, jf. kap. 7, med mindre støtten gis under ordninger som enten er notifisert eller meldt til ESA.

9 FISK

EØS-avtalens alminnelige regler om statsstøtte gjelder ikke for fiskerisektoren. Bestemmelser om støtte til fiskerisektoren reguleres av protokoll 9 til EØS-avtalen hvor det fremgår det at man ikke skal gi konkurransevridende støtte til fiskerisektoren. Videre gjelder WTO avtalen for handel med fisk, se kap. 15.

Fiskerisektoren defineres som den økonomiske sektoren som inkluderer alle aktiviteter innen fangst, oppdrett, produksjon, bearbeiding og markedsføring av fiskeri- og akvakulturprodukter. Alle former for fisk, krepsdyr, bløtdyr og avfall i alle former (levende, fersk, frossent, filet, konservert, tilberedt, pastaprodukter med innhold av fisk, krepsdyr og bløtdyr, samt mel, pulver og pellets) er omfattet.

EU har i sitt statsstøtteregulverk anerkjent at fiskerisektoren er en spesiell sektor med spesielle hensyn og har følgelig regulert statsstøtte til fiskerisektoren i egen lovgivning. Denne spesialreguleringen av statsstøtte i EUs fiskerisektor er ikke direkte del av EØS-avtalen og gjelder følgelig ikke for Norge.

Fiskerinæringen i Norge er på mange områder vesensforskjellig fra fiskerinæringene i EU. For eksempel kan det nevnes at Norge, gjennom mange års målrettet arbeid, har fått en størrelse på fiskeflåten som er godt tilpasset tilgjengelige fiskeriresurser på en helt annen måte enn i EU. I forlengelsen av dette har Norge avvirket direkte støtteordninger overfor fiskerinæringen, dvs. at norske fiskere/bedrifter ikke nyter godt av tilsvarende støtteordninger som finnes i EU.

Med bakgrunn i forskjellene mellom fiskerinæringene i EU og Norge vil det ikke passe for oss å følge statsstøtteregulverket i EU. I stedet har IN, etter en helhetsvurdering, kommet frem til at det i hovedsak vil være forsvarlig å benytte de samme statsstøttereglene som gjelder overfor det ordinære næringslivet, for fiskerisektoren. Det er i vurderingen lagt vekt på at IN har en restriktiv policy for tildeling av støtte til fiskerisektoren og at dette vil være med på å sikre at IN overholder internasjonale forpliktelser mot å gi ulovlig konkurransevridende støtte.

Dette betyr i utgangspunktet at alle statsstøttereglene som er beskrevet i denne EØS-veilederen kan benyttes overfor fiskerisektoren med følgende presiseringer:

- Det er særlig viktig at INs policy for finansiering av fiskerisektoren følges og at eventuelle tvilstilfeller avklares med kredittdirektør. x| |
- Reglene i kap. 14 om melding/notifisering til ESA gjelder ikke.

---

⁴ Kontaktpersoner ved Eksportsenteret vedrørende protokoll 3 til EØS-avtalen er seniorrådgiver Øivind Bartvik, epost: Oivind.Bartvik@innovasjon norge.no, tlf: +47 948 92 255 og spesialrådgiver Caspar Fabini, epost: Caspar.Fabini@innovasjon norge.no, tlf: + 47 22 00 27 49 og + 47 458 83 056.

10 SÆRSKILTE REGLER OM FINANSIELL BISTAND TIL SELSKAPER SOM ER "I VANSKELIGHETER"

Som det er redegjort for i kap. 4.2.2 er det ikke anledning til å gi støtte under GBER til selskaper som er «i vanskeligheter» og som er eldre enn tre år fra foretaksregistrering (med unntak for art. 22). Bedrifter «i vanskeligheter» vil imidlertid ofte kunne motta bagatellmessig støtte, se nærmere om dette i kap. 7.

I tillegg til reglene i GBER og reglene om bagatellmessig støtte, finnes det et særskilt regelsett om [«støtte til redning og omstrukturering av ikke-finansielle virksomheter som er i vanskeligheter»](#). Etter disse reglene vil det kunne gis «redningsstøtte», «omstrukturingsstøtte» og «midlertidig omstrukturingsstøtte». Reglene er meget detaljerte og gir ingen enkelt anvisning på veien til målet. All støtte under dette regelsettet må i tilfelle forhåndsgodkjennes av ESA. JURI kan besvare henvendelser vedrørende reglene og bistå i en eventuell notifikasjonsprosess.

Merknader: Dersom IN har utestående lån til en bedrift som har kommet «i vanskeligheter», vil IN kunne gi bedriften ytterligere finansiell bistand i form av lån, forutsatt at IN opptrer som en rasjonell sammenlignbar bank/kreditor. Formålet med ny finansiering må for IN utelukkende være å komme best mulig ut av låneengasjementet, ikke å redde arbeidsplasser. Kontrollspørsmålet blir om en bank i en tilsvarende situasjon, ville ha gjort det samme for å unngå eller redusere mulighetene for tap. Slik finansiell bistand vil ikke bli regnet som statsstøtte. JURI skal alltid konsulteres dersom det skulle bli aktuelt å gi finansiell bistand til bedrifter «i vanskeligheter».

11 KUMULASJONSREGLER (GBER ART. 8)

11.1 Generelt

Dersom et prosjekt kan få støtte fra flere offentlige kilder eller under forskjellige regelverk (for eksempel SMB-støtte og FoUol-støtte) oppstår spørsmålet om støtten må kumuleres, dvs. legges sammen, og om det eventuelt må skje avkortning i utbetalingene. (For SkatteFunn se kap. 13.5 for spesielle regler om beregning av støtte). (Se GBER art. 8 nr. 2 vedrørende spørsmålet om kumulasjon med EU-midler).

11.2 Støtte til et bestemt formål fra flere ordninger

Det kan ikke tildeles støtte utover den støtteintensitet som er fastsatt for det formål støtten er begrunnet i. Dersom et prosjekt f.eks. får støtte etter FoUol-reglene fra flere offentlige kilder, kan den samlede støtten, i relasjon til de samme kostnadene, ikke overskride den maksimale støttesatsen som gjelder for FoUol-støtte. Det minnes her om SkatteFunn.

11.3 Støtte til samme prosjekt fra ordninger med ulike formål

Når det gis støtte til samme prosjekt fra flere offentlige kilder med ulike formål, er hovedregelen at den samlede støtten, i relasjon til de samme kostnadene, ikke overstiger støttetaket for det formålet som har det høyeste støttetaket.

11.4 Differensiert arbeidsgiveravgift

I de distriktspolitiske virkeområdene som har differensiert arbeidsgiveravgift, dvs. har fritak eller redusert arbeidsgiveravgift, er avgiftslettelsen å anse som statsstøtte og da som driftsstøtte under reglene for regionalstøtte. Dersom IN skal gi støtte til å dekke personalkostnader til en bedrift som

får fritak eller redusert arbeidsgiveravgift må støtten kumuleres som nevnt ovenfor. Se kap. 13.6 for beregning av støtteelementet ved fritak eller redusert arbeidsgiveravgift.

11.5 Bagatellmessig støtte

Når støtte gis etter bagatellreglene, må det tas hensyn til tidligere bagatellmessig støtte tildelt i det aktuelle regnskapsår samt i de to foregående regnskapsårene. Støtten skal anses for være ytet på tidspunktet for tilsagnet.

I forbindelse med tildeling av støtte i henhold til de generelle statsstøttereglene for FoUol, SMB, opplæring m v, må det tas hensyn til eventuell bagatellmessig støtte som gis eller har vært gitt til de samme kostnadene slik at man samlet sett ikke kommer over de maksimale lovlige støttesatsene som gjelder for de ulike formålene. Eksempelvis i saker hvor IN og/eller andre, f.eks. en kommune, har gitt en bedrift SMB-støtte til dekning av 50 % av kostnadene (maksimal SMB-støtte) kan ikke bedriften i tillegg motta bagatellmessig støtte til de samme kostnadene. Imidlertid vil det være anledning til å gi bagatellmessig støtte til dekning av andre kostnader, eventuelt også innenfor samme prosjekt. Et annet tilfelle kan være at IN har gitt 25 % i SMB-støtte, da vil en annen støttegiver kunne "toppe" med ytterligere 25 % i bagatellmessig støtte til de samme kostnadene fordi man fremdeles vil være innenfor gjeldende maksimalsats for SMB-støtte på 50 %.

Bedrifter som nyter godt av redusert arbeidsgiveravgift i avgiftssone 1a (fribeløpsordningen) får dette som bagatellstøtte. Dette må tas i betraktning dersom vi vurderer å gi bedrifter i slike områder ytterligere bagatellstøtte. (Gjelder kun avgiftssone 1a, se kap. 7)

12 REFERANSERENTE OG EURO-KURS

12.1 Referanserenten

Basis for fastsettelse av referanserenten er 3 måneders NIBOR. Basisrenten tillegges en margin på 60-1000 basispunkter (0,6-10 prosentpoeng), avhengig av driftsrisiko og sikkerhet. Basisrenten oppdateres den 1. januar hvert år, og fastsettes for Norge som snittet av 3 måneders NIBOR for september, oktober og november i det foregående år. For å ta hensyn til store og plutselige endringer i rentenivået, vil det også bli foretatt endringer i basisrenten hver gang den gjennomsnittlige renten over en tremåneders periode avviker med mer enn 15 % fra den gjeldende basisrenten. Den nye basisrenten vil da tre i kraft den første dagen i den andre måneden etter de månedene som er brukt for fastsettelse av den nye basisrenten. Gjeldende basisrente finner du via denne lenken: <http://www.eftasurv.int/state-aid/rates/>

12.2 Euro-kurs

For støttesaker hvor datoen for tilsagnet er klar og presis, er det den offisielle Euro-kursen som er notert av den Europeiske sentralbanken (ECB) på vedtaksdatoen som skal benyttes. Dersom det ikke er noen offisiell kurs på vedtaksdatoen er det den sist tilgjengelige offisielle kursen som skal benyttes. Euro-kursene fra ECB finner du via denne lenken:

https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/index.en.html

Eurokursen benyttes i forbindelse med omregning til Norske kroner for å fastslå om støtten ligger innenfor de satser som gjelder for notifisering av støtten og for å fastslå om støtten ligger innenfor de maksimale støttesatser fastsatt i euro som gjelder bagatellstøtte og for enkelte støtteregimer i gruppeunntaksregelverket, som for eksempel artiklene 22, 28, 53, 54, 55 og 56.

For omregning til NOK av de økonomiske kriteriene fastsatt i definisjonen av SMB er det gjennomsnittskursen for det angjeldende regnskapsår som skal benyttes. Gjennomsnittskursen hentes fra ECB via denne lenken:

https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-nok.en.html

13 BEREGNING AV STØTTE

I beregningen av støtte skal alle former for støtte regnes med. Støtten regnes i prosent av prosjektkostnadene, dvs. de kostnadselementene som kan tas med i beregningsgrunnlaget for de enkelte ordninger.

I regelverket for statsstøtte beregnes støtten i form av brutto tilskuddsekvivalent (BTE), dvs. brutto støttesats før skatt. Dette er et mål på samlet offentlig støtte målt i prosent av kostnadsgrunnlaget.

Beregning av støttesatsen for de støtteformer som er aktuelle for IN er beskrevet nedenfor.

13.1 Tilskudd

Støttesats beregnes som følger:

$100/\text{beregningsgrunnlaget} \cdot \text{tilskuddet}$

13.2 Lån

Støtteomfanget for lån beregnes som differansen mellom referanserenten (hensyntatt drifts- og sikkerhetsrisiko, jf. kap. 12.1) og renten som låntaker betaler. Dersom lånerenten er høyere enn referanserenten, inneholder lånet i utgangspunktet ikke støtte. Resonnementet er at så lenge lånerenten overstiger referanserenten er lånet gitt på kommersielle vilkår.

Det er laget en mal for beregning av støtteomfanget i Excel (subsidieeffekt risikolån) hvor bl.a. følgende variabler knyttet til hver sak må legges inn: innvilget beløp, godkjente kostnader, avdragstid, evt. rentefri periode, drifts- og sikkerhetskode og utlånsrenten.

Beregning av støtteomfang (subsidieeffekt) skal alltid gjøres når det innvilges landsdekkende innovasjonslån LRL eller distriktsrettet risikolån DRL. Støtteelementet må være i samsvar med reglene i denne veilederen.

13.3 Betingede lån (GBER art. 7 nr. 5)

For betingede lån er maksimal støttesats i statsstøtteregelverket 10 % poeng høyere enn de ordinære støttesatsene, med unntak av regional investeringsstøtte hvor støttesatsen er den samme for tilskudd og betingede lån. Den økte støttesatsen er fastsatt med utgangspunkt i at det betingede lånet kan ettergis 100 %. Ettersom Innovasjon Norges betingede lån i henhold til regelverk/retningslinjer fra departementene kun kan ettergis med inntil 50 %, er det i realiteten kun 50 % av lånet som er et betinget lån, og de øvrige 50 % av lånet er et ordinært risikolån.

I henhold til policy skal det kun innvilges betingede lån til bedrifter med driftsrisiko A eller B. Som følge av at ordinære risikolån med driftsrisiko A eller B for tiden ikke har subsidieeffekt, vil det kun være subsidieeffekt knyttet til den delen av risikolånet som kan ettergis, forutsatt at lånet ikke innvilges med rentefritak. Den delen av det betingede lånet (normalt og maksimalt 50 %) som kan

ettergis må derfor ligge innenfor den støttesats som gjelder for betingede lån, eller sagt på en annen måte; det betingede lånet må ligge innenfor maksimal støttesats x 2.

Dette synliggjøres best ved et eksempel:

Godkjent støttegrunnlag (prosjektkostnader): 10 MNOK

Maksimalt tilskudd, eksperimentell utvikling, mellomstor bedrift = 35 % = 3,5 MNOK, eller

Maksimalt betinget lån med 100 % ettergivelse (EØS-regelverket) = 45 % = 4,5 MNOK, eller

Maksimalt betinget lån med 50 % ettergivelse (INs regelverk) = 90 % = 9 MNOK

Dersom det skal innvilges betinget lån i kombinasjon med tilskudd, må maksimalt betinget lån reduseres med den samme andelen av det maksimale tilskuddet som man benytter til direkte tilskudd. Det vil si at dersom man benytter 40 % av maksimalt tilskudd som direkte tilskudd, så kan det i tillegg gis et betinget lån på inntil 60 % av maksimalt betinget lån. I det samme eksempelet vil et direkte tilskudd på 1,4 MNOK, som er 40 % av 3,5 MNOK, medføre at det i tillegg kan gis et betinget lån på maksimalt 60 % av 9 MNOK, som er 5,4 MNOK.

Dersom det skal innvilges betingede lån med rentefritak må FIRE kontaktes for å beregne hvor stort lån som kan innvilges.

13.4 Garantier

INs garantiordninger er ikke notifisert, men da det avsettes midler til tapsfond for alle garantier som gis, inneholder garantiene en subsidieeffekt. For garantier som gis i henhold til regelverket for oppstartbedrifter «start-ups» må samlet tilsagn om lån, tilskudd og garantier være innenfor de maksimalsatsene som følger av regelverket, se kap. 5.2.5.

I øvrige saker gis støtten etter bagatellreglene og subsidieeffekten skal i henhold til det nye bagatellstøtteregeverket fastsettes som garantiansvar multiplisert med løpetid/5 multiplisert med 200/1500. Subsidieeffekten blir da som følger:

Løpetid (år)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Subsidieeffekt	2,7 %	5,3 %	8 %	10,7 %	13,3 %	16 %	18,7 %	21,3 %	24 %	26,7 %

Eksempel:

Dersom Innovasjon Norge avgir en 3 års garanti på 50 % for et lån/kreditt på kr 2 000 000, vil subsidieeffekten for garantien utgjøre kr 80 000 (8 % av kr 1 000 000).

Garantiansvaret kan maksimalt utgjøre 80 % av lånet/kreditten det garanteres for.

Dersom løpetiden på garantien forlenges må det beregnes ny subsidieeffekt for det antall år garantien forlenges og prosedyrereglene i kap. 7.1.3 må følges.

13.5 SkatteFunn

I SkatteFunn utgjør skattefradraget nettostøtte etter skatt og er på 19 % for både SMB og store bedrifter fra 1.1.2020. Dette får betydning ved kumulering når en støttmottaker får FoU-støtte både fra IN og fra SkatteFunn. Omregnet til brutto støtte utgjør SkatteFunn 24,4 % med dagens skattesats for bedrifter på 22 %.

13.6 Redusert arbeidsgiveravgift

I områder med redusert arbeidsgiveravgift må støtteelementet av den reduserte avgiften beregnes og samlet støtte må ligge innenfor maksimalsatsene i regelverket, på samme måte som for SkatteFunn. Støtteelementet av redusert arbeidsgiveravgift beregnes som $0,73\% \cdot \text{årslønn} \cdot \text{antall timer} \cdot (0,141 - X)$, hvor X er arbeidsgiveravgiftssatsen. Med en godkjent timesats på 1,2 % av brutto årslønn blir støtteelementet lik $0,61\% \cdot \text{Personalkostnader} \cdot (0,141 - X)$, hvor X er arbeidsgiveravgiftssatsen.

Støtten i form av redusert arbeidsgiveravgift som andel av personalkostnadene blir dermed som følger for de forskjellige avgiftssonene:

- 2,2 % av personalkostnadene i områder med 10,6 % arbeidsgiveravgift,
- 3,8 % av personalkostnadene i områder med 7,9 % arbeidsgiveravgift,
- 4,7 % av personalkostnadene i områder med 6,4 % arbeidsgiveravgift,
- 5,5 % av personalkostnadene i områder med 5,1 % arbeidsgiveravgift og
- 8,6 % av personalkostnadene i områder med 0 % arbeidsgiveravgift.

Disse beløpene må legges inn som en del av den offentlige finansieringen i finansieringsplanen, og må sammen med bruttoeffekten av eventuell SkatteFunn og annen offentlig støtte medregnes når maksimal mulig støtte fra IN skal beregnes.

13.7 Rentestøtte

Dersom et lån har lavere rente enn referanserenten (herunder rentefritak) utgjør rentestøtten differansen mellom referanserenten (jf. kap. 12.1) og lånerenten, neddiskontert til dagens verdi for den periode rentenedsettelsen gjelder.

- Rentestøtte på løpende lån
Dersom rentestøtten ikke gis for å sikre INs engasjement i forbindelse med gjeldsforhandlinger, så må støtten regnes som driftsstøtte og kan kun gis som støtte til «etablering og oppstart» (jf. kap. 5.2.5) eller som bagatellmessig støtte (jf. kap. 7).
- Rentestøtte på nytt lån
I de tilfeller det gis rentestøtte i forbindelse med at nytt lån innvilges, kan støtten gis innenfor rammen av maksimalt tillatt støtte for det aktuelle tiltak lånet skal finansiere. Dersom det samtidig gis tilskudd, må summen av tilskuddet og støtten i form av rentestøtte være innenfor maksimalt tillatt støtte.

14 REGLER OM MELDING / NOTIFISERING TIL ESA

Tidligere måtte alle planer om innføring av nye støtteordninger, alle vesentlige endringer i eksisterende ordninger, støtte til spesielle sektorer og tildeling av støtte utenfor eksisterende ordninger notifiseres til og forhåndsgodkjennes av ESA. Da de forskjellige gruppeunntakene kom for noen år siden, ble godkjenningsprosedyrene mot ESA forenklet for enkelte støtteformål. Med det nye gruppeunntaket som kom i 2008 og det siste som kom i 2014, har disse forenklingene blitt utvidet til å omfatte de fleste godkjente støtteformål. Mens en notifiseringspliktig støtteordning/støttetildeling ikke kan igangsettes/innvilges før etter klarering med ESA, som vanligvis tar flere måneder, kan nye saker som faller innenfor GBER som hovedregel igangsettes umiddelbart. Forutsetningen er at det sendes en melding om tiltaket til ESA innen 20 virkedager etter at ordningen er iverksatt eller tilsagn om enkelttildeling er gitt.

14.1 Nye ordninger/programmer

For nye støtteordninger/programmer som faller inn under GBER er det, som nevnt, tilstrekkelig at støtteordninger meldes til ESA innen 20 virkedager etter iverksettelsen. For ordninger/programmer som ikke omfattes av GBER eller reglene om bagatellmessig støtte, er det krav om notifikasjon til og forhåndsgodkjenning av ESA.

Det er myndighetene som har ansvaret for å sende melding til eller å notifisere ESA om nye støtteordninger/programmer.

IN vil som regel bli trukket inn i det forberedende arbeidet til en melding/notifikasjon.

14.2 Endringer i eksisterende ordninger/programmer

På samme måte som ved innføring av nye ordninger/programmer, må også endringer i eksisterende ordninger/programmer meldes eventuelt notifiseres til ESA. Eksempler på dette kan være:

- vesentlige endringer i budsjetttrammen for en ordning, unntatt er økninger i budsjettet som ikke overstiger 20 % av budsjetttrammen som den aktuelle ordning første gang ble innmeldt med,
- forlengelse av tidsbegrensede ordninger, og
- endringer av kriteriene for tildeling av støtte som avviker fra tidligere opplysninger gitt til ESA.

Dersom det er IN som ønsker å ta initiativet til endringer, må dette tas opp med JURI/kontaktperson for statsstøttesaker ved hovedkontoret som koordinerer den videre kontakten med det ansvarlige departement.

14.3 Enkelttildelinger av støtte utenfor eksisterende ordninger

Slike enkelttildelinger (ad hoc) skal i prinsippet meldes eller notifiseres til ESA. Eksempler på dette kan være:

- ingen ordning er meldt/notifisert
- enkelttildeling av støtte fra en meldt/notifisert ordning, men hvor tildelingen av støtte går utover maks beløp som kan gis under den meldte/notifiserte ordningen.
- enkelttildelinger av støtte til bedrifter «i vanskeligheter» som ikke blir gitt etter bagatellreglene, se kap. 7 eller hvor IN ikke opptrer som en rasjonell kreditor, se kap. 10.

I slike enkeltsaker hvor den foreslåtte støtten enten må meldes eller notifiseres til ESA, skal den enheten i IN som har behandlet saken utarbeide meldings- eller notifikasjonsdokumenter i samråd med JURI. INs kontaktperson overfor myndighetene på statsstøtteområdet har ansvaret for kvalitetssikring av dokumentene og oversendelse til det aktuelle departement.

[Finn skjema til bruk for meldinger til ESA på «Regjeringen.no»](#)

15 WTO-AVTALEN

WTO-regelverket består av flere avtaler. En av dem – «Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter» - setter grenser for deltakerlandenes støttevirksomhet på vareområdet. (Den gjelder ikke for tjenester og i hovedsak ikke for landbruksvarer). Siden fiskeri i hovedsak er unntatt fra EØS-avtalen, er WTO-reglene spesielt aktuelle for denne sektoren.

Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter opererer med noenlunde tilsvarende støttebegrep som EØS-avtalen (tilskudd, lån, garantier, skattefordeler eller andre offentlige bidrag), men støtten kalles subsidier. Subsidiene deles inn i tre hovedgrupper:

- Forbudte subsidier (rød støtte)
- Subsidier som det kan treffes mottiltak overfor (gul støtte)
- Subsidier som det ikke kan treffes mottiltak overfor (grønn støtte)

Mottiltakene består i at det pålegges utjevningsavgifter.

Forbudte subsidier omfatter subsidier som er relatert til eksport, dvs. som er betinget av eksportresultater. Det er ingen slike ordninger i Norge. Støtte som knyttes til bruk av innenlandske varer fremfor utenlandske, er også forbudt.

Subsidier som det kan treffes mottiltak overfor (gul støtte), omfatter alle spesifikke subsidier som medfører skade for et annet lands industri eller direkte eller indirekte opphever fordeler vunnet under WTO-avtalen. Skade anses å foreligge bl.a. når den totale subsidiering av et produkt overstiger 5 % av verdien. Skade anses ellers å foreligge når støtten skal dekke driftstap, ved ettergivelse av offentlig gjeld eller bidrag til å innfri annen gjeld, når subsidien bidrar til å vri vareimporten i støttemottagers land, når den vrir eller hindrer eksport av et annet medlems tilsvarende vare på et tredjelandsmarked, eller når prisen som følge av støtten blir vesentlig redusert i forhold til et annet medlemslands vare.

Bevisbyrden for at skade er inntruffet påhviler dels klageren, dels det innklagede medlemsland etter nærmere regler i avtalen. I prinsippet kan de fleste av INs støtteordninger falle inn under kategorien "gul støtte".

Subsidier som det ikke kan treffes mottiltak mot, omfatter subsidier som ikke er spesifikke. Kravet er tilfredsstilt når kriteriene for å motta støtten er objektive og foretak automatisk har krav på den når de oppfyller vilkårene.

Videre er subsidier på følgende områder tillatt:

- Støtte til FoUol
- Regionalstøtte
- Miljøstøtte

Det er få IN-ordninger som i utgangspunktet ikke kan være «gul støtte». Dette betyr at muligheten for at et annet medlemsland kan ta opp en klagesak overfor Norge er til stede. I flertallet av våre støttesaker er vi nok på trygg grunn så lenge vi holder oss innenfor statsstøttereglene. Mellom EØS-land er det EØS-avtalen som gjelder. Vi bør imidlertid være spesielt oppmerksomme på WTO-regelverket når vi står overfor sektorer som er unntatt fra EØS-avtalens virkeområde. I praksis innebærer det at støtte til fiskerisektoren vil kunne rammes av WTO-avtalen - både i og utenfor Europa. Utenfor EØS-området kan vi i prinsippet få en klage mot oss ved støtte til det øvrige næringsliv på varesektoren. At noen skal sette i gang en klageprosess vil imidlertid avhenge av at vi har et stort eksportvolum i det aktuelle landet, at støtten er av et visst omfang og at varen som støttes tilhører en konkurranseutsatt sektor, jf. at skade må påvises.